

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Filip Mališ

Samosoudce, senát a jejich budoucnost v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma samosoudce, senát a jejich budoucnost v trestním řízení vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 115.716 znaků včetně mezer.

V Ostravě 20. 3. 2024

Filip Mališ

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Romanu Vicherkovi, Ph.D. za cenné rady a informace při vedení této práce. Dále bych rád tyto řádky využil k poděkování všem, kteří mě během studia podporovali.

Obsah

Úvod	7
1. Obsazení soudů v trestním soudnictví.....	10
1.1 Právní základ rozhodování v senátech a samosoudcem.....	10
1.2 Historické zakotvení a právní rámec laického prvku v senátech	11
1.3 V jakém obsazení tedy soudy aktuálně rozhodují?	13
1.3.1 Okresní soudy.....	13
1.3.2 Krajské soudy	13
1.4 Připravované změny zákonů a jejich dopady na obsazení soudů	14
1.4.1 Nový trestní řád?	14
1.4.2 Připravovaný návrh zákona	14
1.5 Dílčí závěr	16
2. Přisedící v trestních senátech.....	17
2.1 Zásadní problematické aspekty přisedících	17
2.1.1 Ustanovení přisedících do funkce	17
2.1.2 Funkční období.....	19
2.1.3 Věk přisedících a nízký zájem o funkci	21
2.1.4 (Ne)odbornost a (Ne)aktivita při hlavním líčení	23
2.1.5 Postavení přisedících v senátech	24
2.2 Hlavní argumenty pro zachování přisedících v trestních senátech	26
2.3 Finanční aspekty	28
2.3.1 Náhrady za výkon funkce.....	28
2.3.2 Dopady návrhu zákona ve finanční oblasti	29
2.4 Přisedící ve světle ústavního práva na zákonného soudce	30
2.5 Dílčí závěr	32
3. Institut řízení před samosoudcem	34
3.1 K vhodnosti rozšiřování tzv. samosoudcovských věcí	34
3.2 Trestní příkaz	36
3.2.1 Znaky trestního příkazu.....	37
3.2.2 Problematické aspekty týkající se trestního příkazu	39
3.2.3 Adekvátnost častějšího využívání	41
3.3 Samosoudce u krajských soudů aneb změna či ne?	42
3.4 Dílčí závěr	43

4. Hodnocení připravované právní úpravy a návrhy de lege ferenda	45
4.1 Ke kvalitě návrhu zákona.....	45
4.2 Návrhy de lege ferenda týkající se obsazení soudů při rozhodování v 1. stupni	46
4.2.1 Varianta 1. – K reformám institutu přisedících dojde	47
4.2.2 Varianta 2. – K reformám institutu přisedících nedojde	47
4.3 Návrhy de lege ferenda týkající se trestního příkazu	47
Závěr	49
Seznam použitých zdrojů	52
Abstrakt	57
Abstract.....	58
Klíčová slova.....	59
Keywords	60

Seznam použitých zkratk

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústava 1948 – Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústavní zákon ze dne 9. května 1948, Ústava Československé republiky

Listina – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Návrh zákona – Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

TrZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TrŘ – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZSS – Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Velký lustrační zákon – Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zlidovění soudnictví – Zákon č. 319/1948 Sb., Zákon o zlidovění soudnictví

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

ÚS – Ústavní soud

NS – Nejvyšší soud

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral analýzu institutů samosoudce a přísedících v trestním řízení, a to jak de lege lata, tak v souvislosti s připravovanými změnami právní úpravy. Při svých praxích během studia jsem měl možnost v trestních věcech pozorovat, jak činnost samosoudce, tak činnost senátů složených mimo soudce z povolání také z laiků. Často jsem byl zaskočen situací, kdy pro soudce z povolání bylo komfortnější a žádanější rozhodovat právě jako samosoudce. U laiků byla zároveň tristní vysoká neodbornost, neaktivita a necitlivost v jejich přístupu. Tehdy jsem také v odborné diskuzi prvně zaregistroval tendence k odstraňování laického prvku z trestního soudnictví, v jehož důsledku by došlo k rozšíření okruhu trestních věcí, ve kterých rozhoduje samosoudce. K tomuto cíli směřovala připravovaná rekodifikace TrŘ a směřuje k němu také aktuální návrh zákona. Rozhodl jsem se tedy věnovat svou diplomovou práci této problematice.

Práce bude členěna do čtyř hlavních kapitol mimo úvod a závěr, které budou následně členěny na podkapitoly pro lepší systematiku a přehlednost práce.

První kapitola práce poskytne čtenáři základní náhled do tématu, a to tím, že zde bude podrobně popsáno a analyzováno obsazení soudů v trestních věcech podle současné právní úpravy. Dále zde budou rozebrány připravované legislativní změny a jejich potenciální dopady na současnou právní úpravu v případě jejich přijetí. Cílem této kapitoly tedy bude posoudit současný právní stav, představit dopady připravovaných změn a seznámit čtenáře s problematikou.

Druhá kapitola práce bude zaměřena na laický prvek, tedy na problematiku přísedících v trestním soudnictví. Obsahem této kapitoly bude analýza argumentů pro a proti zachování laického prvku v senátech a následné zhodnocení, které z nich (pokud nějaké) převažují. Nebude opomenuta problematika toho, jakým způsobem se laický prvek promítá do práva na zákonného soudce a následné zhodnocení, zda je v tomto ohledu právní úprava de lege lata dostatečná. Následovat bude analýza finančních aspektů přísedících.

Třetí kapitola práce bude věnována následkům zamýšleného odstraňování laického prvku. Bude se tedy zabývat současnou právní úpravou institutu řízení před samosoudcem v souvislosti s plánovaným rozšířením věcí, ve kterých samosoudce rozhoduje. Budou zde analyzovány zvláštnosti tohoto institutu a dojde ke zhodnocení, zda je tedy v trestních věcech vhodné využívat samosoudce k rozhodování častěji než doposud. Pozastavím se zde také nad otázkou, zda může samosoudce rozhodovat před krajským soudem již de lege lata, a o jak velkou změnu se tedy v případě návrhu zákona jedná. Podstatná část čtvrté kapitoly bude

věnována problematice trestního příkazu, jakožto významu institutu, kterým samosoudce disponuje a v důsledku návrhu zákona by mělo dojít k ještě častější možnosti jeho využití.

Čtvrtá a závěrečná této práce poté bude na základě poznatků získaných z předchozích kapitol obsahovat zhodnocení připravovaného znění návrhu zákona a jeho dopadů. Podstatná část této kapitoly bude dále obsahovat mnou doporučené návrhy de lege ferenda.

Práce bude vycházet nejen z vnitrostátních, ale také ze zahraničních zdrojů. Jako zdroje budou v práci použity a důsledně citovány komentáře, vysokoškolské učebnice, monografie a články v odborných časopisech. Internetové zdroje budou v práci využity pouze z relevantních portálů. Dále bude v práci rozebírána soudní judikatura. Mám za to, že k naplnění rozsahu práce tohoto typu je k dispozici dostatek veřejně dostupných zdrojů, které obsahují výklad k jednotlivým institutům. Žádná z prací se však ve svém souhrnu nezabývá problematikou odstraňování laického prvku z trestního soudnictví ve vztahu k potenciálnímu rozšíření trestních věcí, kde rozhoduje samosoudce. Vzhledem k aktuální provázanosti těchto institutů považuji za nutnost a zároveň za výzvu, pokusit se je vzájemně propojit v rámci jedné práce.

Hlavní výzkumná otázka této diplomové práce je postavena následovně:

- Je zamýšlené odstraňování laického prvku z trestního soudnictví v souvislosti s rozšířením trestních věcí, v nichž rozhoduje samosoudce tak, jak předpokládá návrh zákona vhodné a žádoucí?

Tato otázka je odbornou veřejností již po dlouhá léta diskutována, avšak úplného konsensu stále nebylo dosaženo. Mám tedy za to, že je obzvláště aktuální.

Na výše uvedenou hlavní výzkumnou otázku bude nalezena odpověď pomocí řešení vedlejších výzkumných otázek, které budou obsaženy v jednotlivých kapitolách. Tyto jsou formulovány takto:

- Jak relevantní jsou hlavní argumenty pro a proti zachování laického prvku v trestních senátech, a které převažují?
- Jaké jsou finanční aspekty laického prvku v trestním soudnictví?
- Je právní úprava týkající se přísedících de lege lata v souladu s ústavním právem na zákonného soudce?
- Je vhodné vzhledem k zvláštnostem, které de lege lata právní úprava řízení před samosoudcem obsahuje, aby byla příslušnost samosoudce konat řízení rozšířena na veškerá řízení u okresních soudů a na některá řízení před krajskými soudy?
- Jak významnou roli hraje v trestním řízení trestní příkaz a je vhodné rozšířit jeho využití?

Celá práce bude dále obsahovat možné návrhy *de lege ferenda* a analýzu jednotlivých institutů. Co se týče formy výzkumu, tak bude v práci použita deskriptivní, analytická a empirická metoda. Věřím, že tato práce může být vzhledem ke své aktuálnosti přínosem.

Práce bude vycházet z právního stavu ke dni 1. 3. 2024.

1. Obsazení soudů v trestním soudnictví

Pro bližší pochopení problematiky a následující analýzu jednotlivých institutů je nutné si ze začátku práce vymezit jednotlivá ustanovení zákonů, která upravují obsazení soudů, tedy instituty, jež jsou meritem této práce. V této kapitole bude tedy popsána a analyzována současná právní úprava týkající se obsazení soudů. Cílem této kapitoly je také deskriptivní metodou popsat potenciální dopady přijetí návrhu zákona v jejich současném znění na stávající právní úpravu a poskytnout čtenáři základní vhled a orientaci v problematice, která bude podrobněji rozebírána v následujících kapitolách.

Obsazením soudu jsou obvykle nazývány ty osoby, které rozhodují nebo činí úkony za soud svým jménem.¹ Jedná se tedy například o soudce, vyšší soudní úředníky, justiční čekatele a asistenty soudce. Z tohoto personálního hlediska jsou za nejdůležitější osoby považováni soudci, jelikož zásadně skrze ně soud vykonává svou pravomoc a pouze těmto osobám náleží oprávnění rozhodovat o vině a trestu.² Soudci se konkrétně rozumí ty osoby, které se jím staly postupem podle ZSS a jsou oprávněny vykonávat u soudů rozhodovací činnost v trvajícím pracovním vztahu bez časového omezení.³ Ačkoliv Ústava preferuje především rozhodování těmito profesionálními soudci z povolání, mohou se na rozhodování vedle soudců podílet, také jiné osoby. Tyto osoby ZSS označuje jako přísedící. Přísedící jsou laici, kteří vykonávají tuto funkci a oprávnění s ní spojená podle ZSS.⁴ Tito však nemohou nikdy rozhodovat samostatně, jelikož z dikce zákona vyplývá, že se na rozhodování pouze podílejí.⁵ Nutno podotknout, že obsazení zákonného soudu není věcí banální, jelikož požadavek, aby zákonný soud rozhodoval ve správném obsazení je součástí práva na zákonného soudce podle článku 38 odstavec 1 Listiny.⁶

1.1 Právní základ rozhodování v senátech a samosoudcem

Z povahy věci je nutné začít v právní úpravě ústavního pořádku České republiky. Ústava ve svém článku 90 věta druhá stanoví, že „*jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“

¹ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 226.

² PŮRY, František. GRIVNA, Tomáš. PROVAZNÍK, Jan. In: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 158.

³ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o sudech a soudcích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 20.

⁴ „Tamtéž“

⁵ LANGÁŠEK, Petr. In: RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 980.

⁶ KMEC, Jiří. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 1480.

Na to článek 94 odstavec 1 uvádí, že „*zákon stanoví případy, kdy soudci rozhodují v senátu a jaké je jeho složení. V ostatních případech rozhodují jako samosoudci.*“

Přesuneme-li se tedy na zákonnou úroveň, poté je klíčovým § 3 ZSS, který říká, že „*v řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce a obsazení soudu stanoví zákony o řízení před soudy.*“ Tímto ustanovením jsme nepřímě odkázáni do TrŘ a jeho pravidla obsaženého v § 2 odstavec 9, které ve své větě první uvádí, že „*v trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce*“ a v pro nás klíčové větě druhé, že „*předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami tam, kde to zákon výslovně stanoví.*“ Tato část ustanovení tedy zakotvuje tzv. zásadu senátního rozhodování.⁷ Pro úplnost věta třetí uvádí, že „*rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.*“ Pojem soudce, který je užit ve větě třetí však nelze chápat ve smyslu obecného profesního označení. Je pouze vyjádřením odlišné procesní role při úkonech v trestním řízení.⁸ Ustanovení § 2 odstavec 9 TrŘ je nutno vykládat ve spojitosti s § 314a odstavec 1 TrŘ, a to ustanovením uvádějícím, že „*samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,*“ z čehož plyne, že ve všech ostatních případech bude rozhodovat senát. Konkrétní složení jednotlivých senátů pak stanoví ZSS a bude vysvětleno níže.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že podle TrŘ tedy můžeme rozlišovat případy v nichž v prvním stupni rozhoduje senát, či jediný soudce. Jako jediný soudce může rozhodovat předseda senátu, a to především v úkonech nevyžadujících rozhodnutí ve věci samé. Dále samosoudce podle § 314a TrŘ a soudce, rozhoduje-li soud v přípravném řízení v prvním stupni.⁹ O vině však vždy rozhoduje pouze senát, nebo samosoudce. Také z tohoto důvodu bude v práci věnována pozornost právě těmto dvěma institutům.

1.2 Historické zakotvení a právní rámec laického prvku v senátech

Na našem území není, laický prvek v soudnictví z historického hlediska žádnou novinkou. Již od revolučního roku 1848 existovala na našem území v návaznosti na francouzskou revoluci myšlenka porotních soudů,¹⁰ která byla následně v různých časových intervalech aplikována v praxi.¹¹

⁷ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 230.

⁸ BAXA, Josef. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 154.

⁹ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 227.

¹⁰ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický prvek v justici*. Praha: Leges, 2020, s. 19.

¹¹ PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č.7, s. 201–208.

Výraznou změnu přinesl únor 1948 a s ním spojená změna politického režimu. Zákonem o zlidovění soudnictví byly porotní soudy zrušeny¹² a Ústavou 1948 byl zaveden pojem soudce z lidu.¹³ Zásadním úkolem těchto soudců z lidu bylo dbát o třídní přístup, a proto byli vybíráni převážně osoby z dělnické třídy.¹⁴ Co se týče jejich funkce, tak se jednalo výhradně o funkci kontrolní, přičemž právě skrze ně mohla vládnoucí elita ovlivňovat politicky významné procesy. Hovořit tedy o jakémkoliv korektivu vládní vůle, či soudcovské profesní slepoty v tomto období nebylo možné.¹⁵ Laický prvek se také ve formě soudců z lidu nově dostal do všech článků soudní soustavy. Od této tendence však bylo v následujících letech postupně opouštěno. Současně byla ve všech případech zajištěna převaha soudců z lidu nad soudci profesionály.¹⁶

Změny právní úpravy směřující k demokratizaci právního systému přinesl revoluční rok 1989. V tomto období došlo ke změně názvu ze soudců z lidu na dnešní přisedící. Mimo to, že tento nový název znamenal odloučení od minulého režimu, tak vyjadřoval určitou funkční degradaci. Jako problémové se však jeví, že ačkoliv došlo k určitým úpravám, aby laický prvek nebyl pouze nástrojem vládnoucí strany, tak v mnoha oblastech byla zachována kontinuita s předchozím právním řádem. Nebylo také nijak stanoveno, co vlastně od přisedících žádáme. Právě z těchto důvodů nejspíše plynou dnešní problémy.¹⁷

Přesuneme-li se k současné pozitivní úpravě laického prvku, tak podle článku 94 odstavec 2 Ústavy, „*zákon může stanovit, ve kterých věcech a jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí vedle soudců i další občané.*“ Jak již bylo výše uvedeno, ZSS tyto osoby, které jsou laiky, označuje jako přisedící. Tímto ustanovením do českého soudnictví vnesl ústavodárce laický prvek. Jeho úmyslem bylo zřejmě: „*prohloubení demokratičnosti výkonu soudnictví i zajištění jisté formy kontroly ze strany veřejnosti.*“¹⁸ Je namístě si povšimnout, že z dikce Ústavy neplyne žádná vynutitelná povinnost na zařazení laického prvku do soudních senátů. Ústava pouze tuto možnost zákonodárcům nabízí a je na nich, zda ji využijí, či ne. Případné úplné odstranění laického prvku z trestního soudnictví by tedy nebylo v rozporu s ústavním pořádkem.

¹² Uvádí se, že cílem byla mimo jiné snaha o zjednodušení organizace soudnictví. Srov. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: MU, 1993, s. 62.

¹³ POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue*, roč. 2011, č. 3, s. 84–86.

¹⁴ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, s. 635.

¹⁵ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, s. 47.

¹⁶ PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek při..., *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č.7, s. 201–208.

¹⁷ „Tamtéž“

¹⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. In: SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1087.

ZSS dále stanoví konkrétní pravidla, ve kterých instancích a věcech se laický prvek bude podílet na rozhodování, předpoklady výkonu funkce přísedících, způsob volby přísedících a způsoby zániku jejich funkce.

1.3 V jakém obsazení tedy soudy aktuálně rozhodují?

V následující podkapitole bude pro přehlednost popsáno, v jakém obsazení aktuálně trestní soudy rozhodují. V této oblasti je klíčové vycházet ze ZSS jako zákona obecného a TrŘ, který je v tomto případě zákonem zvláštním. Ačkoliv má soustava trestních soudů čtyři články, tak pro účely této práce je nezbytné pouze obsazení okresních a krajských soudů, jelikož pouze u těchto soudů se de lege lata na rozhodování podílejí přísedící.

1.3.1 Okresní soudy

Zásadně je třeba vycházet z toho, že TrŘ zakotvuje v § 2 odstavec 9 TrŘ tzv. zásadu senátního rozhodování. To znamená, že „*v trestních věcech rozhodují senáty, pokud zákon nestanoví jinak.*“ Obecně tak „*v případě okresních soudů rozhoduje senát složený z předsedy senátu a dvou přísedících,*“ což je upraveno v § 35 odstavec 2 ZSS. Alternativou je aplikace speciální úpravy, která je obsažena v § 314a TrŘ. V tomto případě u okresního soudu koná řízení a rozhoduje samosoudce. Toto speciální ustanovení se aplikuje v případě, kdy se jedná o trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Pokud však soud má být ukládán souhrnný nebo společný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem, není možno § 314a TrŘ aplikovat a řízení bude konat senát (srov. § 314a odstavec 2 TrŘ).

1.3.2 Krajské soudy

Krajské soudy v trestních věcech rozhodují na základě zásady senátního rozhodování vždy v senátech.¹⁹ Tyto senáty jsou podle § 31 odstavec 2 písmeno a) ZSS složeny „*z předsedy senátu a dvou přísedících, jestliže rozhodují jako soudy prvního stupně,*“ nebo podle § 30 odstavec 2 písmeno b) ZSS „*z předsedy senátu a dvou soudců v ostatních případech.*“ V druhém případě se tedy jedná o senáty kompletně složené ze soudců, jakožto profesionálů, kteří rozhodují ve druhém stupni. Není od věci si povšimnout, že se před krajskými soudy vedou také řízení o určitých trestných činech jejichž zákonná sazba spadá pod působnost samosoudce podle § 314a TrŘ. Nabízí se tak otázka, zda je možné, aby i před krajským soudem

¹⁹ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo...*, s. 230.

za současné právní úpravy rozhodoval samosoudce. Této problematice bude ještě mimo jiné věnována pozornost ve třetí kapitole této práce.

1.4 Přípravované změny zákonů a jejich dopady na obsazení soudů

V této podkapitole se bude práce zabývat aktuálním děním, které je v této oblasti momentálně realizováno. Cílem této podkapitoly je tedy čtenáři osvětlit a analyzovat, jakým konkrétním způsobem se do současné právní úpravy mají promítnout aktuálně připravované změny ZSS a TrŘ.

1.4.1 Nový trestní řád?

Původním záměrem práce bylo vycházet ze změn, které měla přinést dlouhodobě připravovaná rekodifikace TrŘ.²⁰ Návrh nového TrŘ podle stavu ke dni 14. října 2022, na kterém odborná komise pracovala od března roku 2014 je již po delší dobu zveřejněn na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti,²¹ avšak na základě aktuálního dění je jisté, že české trestní právo si bude muset na dlouho očekávanou rekodifikaci tohoto zákona ještě počkat. Současný ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, dne 17. září 2023 v televizním pořadu prohlásil a potvrdil tak dosavadní informace, že: „*práce komise nebyla zákonodárci v ústavněprávních výborech předběžně schválena, a proto se nyní pracuje na dílčích novelách.*“²² Pro tuto práci budou tedy významné potenciální dopady, které má přinést právě onen připravený návrh zákona.

1.4.2 Přípravovaný návrh zákona

Vzhledem k výše uvedenému je třeba analyzovat vládní návrh zákona, jehož znění je dostupné na webových stránkách informačního systému Úřadu vlády České republiky.²³ Návrh momentálně prošel prvním čtením v Poslanecké sněmovně a nyní má být projednán v ústavněprávním výboru. Je tedy otázkou, v jakém znění bude nakonec návrh zákona po často zdlouhavém legislativním procesu přijat, avšak dle mého názoru je v současné době na

²⁰ Právě tato připravovaná rekodifikace již s částečným odstraňováním přisedících počítala.

²¹ Rekodifikace trestního práva procesního. Nový trestní řád – stav k 14. 10. 2022 [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²² Pořad České televize. Spravedlivý stát [online]. Pořad Otázky Václava Moravce, 17.9. 2023, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/223411030500917/>

²³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů. Platné znění s vyznačením navrhovaných změn a doplnění – stav k 12. 12. 2023 [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCT8FY5AQ/ALBSCVWFW9DK>

odstraňování laického prvku z justice poměrná shoda a závěrečné znění se tedy nemusí výrazně odlišovat od stávajícího.

K návrhu zákona je třeba poznamenat, že skrze něj má dojít ke změně celkem šesti zákonů. Pro účely této práce jsou však podstatné pouze dva, a to ZSS a TrŘ. Níže bude vysvětleno, jakým způsobem se v důsledku návrhu zákona změní obsazení soudů při rozhodování. Jelikož se laický prvek v trestním soudnictví vyskytuje pouze u soudů okresních a krajských v prvním stupni, týká se připravovaná změna pouze těchto instancí.

V případě okresních soudů má být v § 34 ZSS vypuštěn prvek přísedících a nově má být stanoveno, že *„rozhodovací činnost okresního soudu vykonávají soudci jako samosoudci.“* Dále má být zrušen § 35 ZSS, který upravoval složení senátů v rámci okresních soudů. Na to má navazovat TrŘ svým § 2 odstavec 9, který má nově opustit zásadu senátního rozhodování.

Naprosto klíčovým však má být nový § 14 TrŘ, který by měl navazovat na výše uvedené změny a stanovit nová jednoduchá pravidla pro obsazení soudu v trestních věcech. Jeho odstavec 1 má stanovit, že *„u okresního soudu koná řízení samosoudce.“* TrŘ by tedy v této podobě u okresních soudů nepřipouštěl možnost rozhodování v senátech a nově bychom v případě okresních soudů mohli v trestních věcech hovořit o zakotvení zásady „samosoudcovského“ rozhodování.

Co se týče soudů krajských, tak je třeba začít plánovanou změnou § 31 odstavec 1 ZSS, kdy nově má *„primárně rozhodovat samosoudce s tím, že senáty budou rozhodovat pouze v případech, kdy tak stanoví zvláštní zákony.“* Senáty jsou podle ZSS v plánu zachovat ve složení z *„předsedy senátu a dvou přísedících, pokud krajský soud rozhoduje v prvním stupni v trestních věcech a v ostatních případech ze tří soudců z povolání.“* Stejně jako v případě okresních soudů, je klíčovým ustanovením připravovaný § 14 TrŘ a jeho následující odstavce, jenž se uplatní jako lex specialis. Tyto odstavce výše uvedeného ustanovení mají stanovit, že *„u krajského soudu koná řízení v prvním stupni senát, jde-li o řízení o zvlášť závažných zločinech, s výjimkou zvlášť závažných zločinů uvedených v části druhé hlavách V a VI trestního zákoníku, a trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 trestního zákoníku (odstavec 2). V ostatních případech by měl v prvním stupni u krajských soudů konat řízení samosoudce (odstavec 3) a v případě druhého stupně má u krajského soudu konat řízení senát (odstavec 4).“*

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že u okresních soudů je zamýšleno konat řízení a rozhodovat pouze samosoudcem. Co se týče soudů krajských, tak zde má být laický prvek při rozhodování zachován v prvním stupni, avšak pouze u taxativně vymezených trestných činů.

V ostatních případech by měl nově v prvním stupni konat řízení a rozhodovat samosoudce. V případě druhé instance potom vždy senát, složený ze tří soudců profesionálů jako doposud.

Účinnost této právní úpravy se navrhuje stanovit na 1. července 2024.²⁴ V rámci psaní této práce bude zajímavé sledovat její vývoj a diskuze, které budou vyvolány na jejím základě.

1.5 Dílčí závěr

Je tedy zřejmé, že připravované změny si kladou za cíl rozsáhlé (nikoliv však úplné) odstraňování přisedících z trestního soudnictví. Otázkami však zůstává, zda přisedící přeci jen nejsou v trestním soudnictví žádoucí například s ohledem na poskytování „lidštějšího“ pohledu na projednávaný případ, či větší kontroly soudnictví ze strany veřejnosti. Je vlastně připravovaná právní úprava z hlediska problematických otázek přisedících dostatečná? Je třeba se také zamyslet, zda jsou vhodné zamýšlené dopady těchto připravovaných změn. Výrazně častěji má rozhodovat samosoudce. Nově by měl samosoudce u okresních soudů v trestních věcech rozhodovat ve všech případech. Co se týče soudů krajských, tak zde by měl samosoudce rozhodovat v prvním stupni s výjimkou některých taxativně uvedených zvlášť závažných zločinů a zločinu vraždy novorozeného dítěte matkou, kde má být zachován prvek přisedících. Nebylo by vhodnější právě s ohledem na společenskou škodlivost zvlášť závažných zločinů, o kterých rozhodují v prvním stupni krajské soudy, častěji využívat senát složený ze tří soudců profesionálů? S větším uplatněním institutu samosoudce se dá také očekávat častější využití trestního příkazu, kterým by měl nově umožňovat uložení souhrnného a společného trestu i v případě, kdy předchozí trest byl uložen rozsudkem. Jsme si jistí, že chceme, aby bylo v trestních věcech častěji rozhodováno tzv. od stolu? O těchto dopadech a dalších otázkách se v odborné veřejnosti momentálně debata nevede. I z těchto důvodů je vhodné se problematikou dále hlouběji zabývat.

²⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů. s. 36.

2. Přisedící v trestních senátech

Tato kapitola si klade za cíl analyzovat zásadní problematické aspekty přisedících a také hlavní argumenty pro jejich zachování v trestním procesu. Samostatně bude zpracována problematika finančních dopadů, jelikož tato citlivá oblast si sama o sobě vždy zaslouží hlubší pozornost. Dále se v kapitole zaměřím na problematiku přisedících ve vztahu k ústavnímu právu na zákonného soudce, kdy analyzuji dosavadní judikaturu a právní stav. Konečně bude následovat zamyšlení se nad vhodností výše popsaných připravovaných změn. V celé kapitole budu vycházet mimo odbornou literaturu také z poznatků, které jsem získal ze svých praxí na okresním soudu a okresním státním zastupitelství.

2.1 Zásadní problematické aspekty přisedících

Důvodová zpráva k návrhu zákona vyjmenovává jako problematické aspekty pouze administrativní zátěž soudů, nedostatečnou participaci přisedících, komplikace se sestavováním soudního senátu a související často nepřiměřenou délku soudního řízení.²⁵ Po hlubším nastudování problematiky se však výčet těchto negativ jeví být téměř bezbřehým. Z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce zde budou rozebrány pouze ty, které považuji za nejvýraznější.

2.1.1 Ustanovení přisedících do funkce

Jak si následně ukážeme, institut přisedících vykazuje problémů více než mnoho. Není tedy překvapením, že první komplikace jsou spojeny již s jejich ustanovováním do funkce. Aby mohl být člověk do funkce přisedícího zvolen, tak musí splňovat předpoklady kladené pro tuto funkci. Tyto vyjmenovává § 60 odstavec 1 ZSS, přičemž stanoví, že: „*Soudcem nebo přisedícím může být ustanoven státní občan České republiky (dále jen "občan"), který je plně svéprávný a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přisedícího a s přidělením k určitému soudu.*“ Velkým lustračním zákonem (§ 2 ve spojení s § 4) je pak stanoveno, že uchazeči o funkci přisedících narození před 1. 12. 1971 musí doložit negativní lustrační osvědčení potvrzující, že v minulosti nevykonávali činnost spojenou s komunistickým režimem,²⁶ a toto osvědčení doplnit čestným prohlášením.

²⁵ „Tamtéž“ s. 13.

²⁶ Např. příslušník Lidových milicí, evidován v materiálech Státní bezpečnosti jako agent, tajemník orgánu Komunistické strany Československa atd.

V případě, že osoba splňuje tyto požadavky, má možnost podat přihlášku za přisedícího na příslušném odboru daného zastupitelstva.²⁷ Konkrétní způsob volby je poté popsán v § 64 a násl. ZSS. Lze shrnout, že kandidáty do funkce přisedícího navrhuje členové příslušného zastupitelstva a k těmto kandidátům si vyžádají vyjádření předsedy příslušného soudu. Tito kandidáti jsou poté voleni zastupitelstvem obcí, či krajů v závislosti na tom, ke kterému konkrétnímu soudu má být osoba jako přisedící zvolena. V případě Prahy se potom jedná o volbu zastupitelstva městské části v obvodu příslušného obvodního soudu a zastupitelstvem hlavního města Prahy v případě volby k Městskému soudu v Praze. Uchazeč si však nemůže soud, ke kterému chce být přidělen vybírat libovolně. Ustanovení § 64 odstavec 4 v této věci totiž stanoví, že: „*Přisedícím může být zvolen občan, který je přihlášen k trvalému pobytu v obvodu zastupitelstva, jímž je do funkce volen, a v obvodu soudu, pro který je do funkce volen, nebo který v těchto obvodech pracuje.*“ V případě, že je uchazeč zastupitelstvem zvolen, tak následně skládá slib podle § 62 ZSS jenž zní: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě,*“ přičemž pokud byl přisedící zvolen opakovaně, tak se již slib neopakuje. Poté mu předseda příslušného soudu vydá osvědčení o zvolení. Co se týče návrhu zákona, tak v této oblasti je plánována jediná změna, a to pouze v reakci na odstranění přisedících z okresních soudů. Z logiky věci bude volba nově náležet pouze zastupitelům v zastupitelstvech krajů a zastupitelstvu hlavního města Prahy.

Osobně mám problém s tím, že uchazeč musí získat podporu alespoň jednoho zastupitele, aby byl k volbě vůbec navržen. Lze si snadno představit situace, kdy si tímto způsobem zastupitelé budou dosazovat do soudních senátů své známé, či jinak žádoucí osoby a skrze ně následně ovlivňovat různá řízení. Dle mého názoru by bylo vhodnější, kdyby kandidát nemusel být alespoň jedním zastupitelem k volbě navržen, ale aby již na základě samotné přihlášky bylo o jeho volbě celým zastupitelstvem rozhodováno. Jakýmsi korektivem současného nešťastného stavu by mohla být situace, kdy předseda senátu odmítne kandidáta zvoleného zastupitelstvem nechat složit slib. Tímto jednáním by předseda soudu zvoleného kandidáta de facto nejmenoval, avšak proti tomuto postupu se postavil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z roku 2019.²⁸ V tomto případě předseda okresního soudu nenechal složit slib kandidáta vybraného zastupitelstvem z důvodu pochybností o jeho morálních hodnotách, kdy tento kandidát v minulosti ostře a nekultivovaně ve svých podáních napadal soudkyni téhož

²⁷ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 59.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1711/2017.

soudu. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí uvedl, že: „*jestliže v daném případě zastupitelstvo i přes znalost negativního vyjádření na své volbě žalobce do funkce přisedicích trvalo, předseda soudu, nemůže ani v případě negativního stanoviska k některým z navržených kandidátů jejich zvolení do funkce přisedicích nijak ovlivnit, bylo jeho povinností žalobci umožnit výkon funkce přisedicích, což v první řadě zahrnuje umožnit mu složení slibu. Dikce ustanovení § 62 zákona o soudech a soudcích nedává předsedovi soudu jakýkoliv prostor pro úvahu, zda složení slibu umožní.*“²⁹ Dále uvedl, že i v případě, kdy si zastupitelstvo nevyžádá vyjádření předsedy soudu a zvolí kandidáta přisedicím, tak: „*Byť takový postup je porušením zákona, a to bez ohledu na nezávaznost takového vyjádření, tak ze zákona současně nevyplývá, že by důsledkem takového porušení zákona měla být neplatnost volby, příp. jiný obdobný následek.*“³⁰ Nejvyšší soud tedy v tomto rozhodnutí velmi formalistickým přístupem deklaroval, že předseda soudu je pouhým „stvrzovacím automatem“, který nemá na samotnou volbu žádný vliv a jeho vyjádření je nezávazné, tudíž má pouze doporučující charakter. Současně je závažný fakt, že ačkoliv je podle Nejvyššího soudu nevyžádání vyjádření předsedy soudu porušením zákona, tak nemá žádné právní následky. Osobně bych uvítal možnost předsedy soudu namítat neplatnost této volby žalobou ve správním soudnictví. Mimo jiné se v této problematice vyskytují další potíže. Například chybějící zákonná úprava pro případ, že se předseda soudu ke kandidátům nevyjádří. Chybějící lhůta, do kdy se má předseda soudu vyjádřit a další.³¹

Současná právní úprava je v této věci natolik kusá, že přináší mnoho výše uvedených problémů a je tedy očividné, že aktuální právní stav vyžaduje daleko více změn, než má přinést návrh zákona. Do té doby by mohla pomoci alespoň judikatura vrcholných soudů, která bude větším způsobem aplikovat extenzivní výklad zákona.

2.1.2 Funkční období

Co se týče funkčního období přisedicích, tak ZSS v § 61 odstavec 2 stanoví, že: „*Přisedicí jsou voleni do funkce na dobu 4 let.*“ Na to navazuje § 66 odstavec 1 ZSS, který uvádí, že: „*Přisedicí vykonává svou funkci ode dne následujícího po dni složení slibu. Jestliže slib neskládá, vykonává přisedicí svou funkci ode dne následujícího po dni zvolení.*“ Návrh zákona v této věci žádné změny přinést nemá. Věta druhá výše uvedeného ustanovení je určena pro případy, kdy je přisedicí zvolen opakovaně a nemusí tedy znovu skládat slib.³² Sama o sobě

²⁹ „Tamtéž“ Bod 37.

³⁰ „Tamtéž“ Bod 39.

³¹ LAJSEK, Vladimír. *Přisedicí a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 59.

³² Srov. § 62 odstavec 2 ZSS

tato ustanovení problematická nejsou a nemám problém ani s tím, že přísedící by zpravidla neměli zasedat více než dvacet dní v kalendářním roce.³³ Jak však upozorňují také Prouza s Hájkem, tak omezené funkční období představuje výrazné potíže, pokud osoba, jejíž mandát vypršel, již není znovu zvolena nebo nemá zájem o znovuzvolení, ať už zemře nebo je dlouhodobě nemocná, a to v průběhu řízení.³⁴ V takovém případě přichází na řadu aplikace pravidla obsaženého v § 219 odst. 3 TrŘ, týkajícího se odročení hlavního líčení které zní: „*Jestliže není třeba pro podstatnou vadu řízení nebo z jiného důležitého důvodu provést hlavní líčení znovu, sdělí předseda senátu při pokračování v odročeném hlavním líčení podstatný obsah dosavadního jednání. Změnilo-li se složení senátu nebo uplynula-li od odročení hlavního líčení delší doba, přečte se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů; není-li souhlas dán, musí být hlavní líčení provedeno znovu.*“ Ohledně změny složení senátu není nijak rozhodné, zda došlo ke změně v osobě předsedy senátu (případně samosoudce), či přísedícího.³⁵ Toto pravidlo je projevem zásady bezprostřednosti a ústnosti³⁶, avšak v praxi může způsobit značné potíže, kdy v situaci odepření souhlasu státním zástupcem nebo obviněním je třeba celé hlavní líčení provádět znovu a řízení se tímto zdlouhavě protahuje. Do postranní se zde poté dostává zásada rychlosti trestního řízení.³⁷

Sám jsem byl svědkem toho, kdy k podobné situaci málem došlo z důvodu úmrtí přísedící během odročení hlavního líčení. V této věci obviněný (věčný recidivista, skálopevně přesvědčený o své nevině), pro kterého se hlavní líčení doposud nevyvíjelo příliš zdárně zpočátku trval na zopakování hlavního líčení s přesvědčením, že právě nově ustanovená členka senátu bude tou, kdo po znovu provedení důkazů a výslechů pochopí, že on je pouhou obětí celého justičního systému, který se proti němu spiknul. Nakonec si to však po poradě s obhájcem rozmyslel. Tento případ uvádím jako příklad, jakým způsobem může být řízení téměř uměle a bez racionálního opodstatnění protahováno.

Osobně považuji zásadu rychlosti řízení za dnes až příliš dominantní a souhlasím například s Gřivnou, že „*není jedinou zásadou trestního procesu, a tudíž nemůže být nad jiné zásady povyšována.*“³⁸ V tomto konkrétním případě jsem však pro její výraznější uplatnění,

³³ Srov. § 65 odstavec 1 věta druhá ZSS

³⁴ PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek při..., *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č.7, s. 201–208.

³⁵ KADLEC, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 237.

³⁶ § 2 odstavec 11, 12 TrŘ

³⁷ § 2 odstavec 5 TrŘ

³⁸ GŘIVNA, Tomáš. *Zásada rychlosti řízení by neměla převážit nad zásadami trestního řízení* [online]. epravo.cz, 21. prosince 2015 [cit. 15. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/zasada-rychlosti-by-nemela-prevazit-nad-ostatnimi-zasadami-trestniho-rizeni-99963.html>

jelikož mám za to, že přečtení podstatného obsahu protokolu včetně o něm provedených důkazů je z pohledu zjištění materiální pravdy dostačující. Navrhoval bych tedy změnu ustanovení ZSS, a to tak, že funkce přísedícího by zanikala po 4 letech, avšak vždy až po skončení poslední věci, ve které byla osoba jako přísedící ustanovena. V případech smrti nebo nemoci, bych poté považoval vhodné novelizovat ustanovení TrŘ, a to tak, aby z něj byla odstraněna možnost nesouhlasu státního zástupce, či obviněného s přečtením protokolu a nebylo tedy nutné znovu hlavní líčení opakovat.

2.1.3 Věk přísedících a nízký zájem o funkci

Minimální věk pro zvolení přísedícím je dosažení věku alespoň 30 let v den ustanovení do funkce.³⁹ Osobně si myslím, že chceme-li mít v oblasti přísedících opravdovou diverzitu a průřez společností, tak by bylo vhodné tuto hranici snížit, a to konkrétně na 25 let, kdy má většina osob již po případném vysokoškolském studiu a současně má již určité životní zkušenosti. Ostatně původně tato hranice na 25 let stanovena být měla, ale nejspíše z důvodu předpokladu, že s věkem přísedícího porostou také jeho zkušenosti byla posunuta na 30 let. Žádná studie však tento předpoklad nepotvrzuje, spíše naopak.⁴⁰

Naprosto zarážející však je, že ZSS v případě přísedících nijak neupravuje maximální věkovou hranici, když v případě soudců v § 94 písmeno a) stanoví, že: „*Funkce soudce zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let.*“ Je jasné, že na soudce jsou obecně kladeny vyšší nároky. Zároveň se však vychází z toho, že při rozhodování má hlas soudce a přísedícího stejnou váhu. Souhlasím tedy s Grygarem, že tato skutečnost vytváří nerovnost⁴¹ a dle mého názoru je třeba minimálně na základě dotváření práva analogií aplikovat věkovou hranici 70 let také na přísedící. Případně si dovedu představit nutnost psychologického vyšetření přísedících po dosažení hranice věku 70 let. Nejjednodušším řešením by však v případě zachování přísedících bylo upravit toto pravidlo výslovně v ZSS a stanovit pro soudce i přísedící stejnou věkovou hranici.

Velmi problematickým faktorem se jeví také věkové rozmezí současných přísedících. Při hodnocení věku přísedících můžeme vycházet z následující tabulky získané z důvodové zprávy k návrhu zákona.⁴²

³⁹ Srov. § 60 odstavec 1 ZSS

⁴⁰ LAJSEK, Vladimír. *Přísedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 56-57.

⁴¹ GRYGAR, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: včetně tzv. generátoru náhodného přidělování a GDPR. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 337.

⁴² Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění..., s. 18.

Průměrný věk přísedících v roce 2022					
věk	30–39	40–49	50–59	60–69	70 a více
okresní soudy	4,00 %	13,74 %	19,40 %	28,15 %	34,71 %
krajské soudy	5,95 %	17,54 %	18,85 %	29,03 %	28,63 %

Z uvedené tabulky vyplývá, že více, než 50 % přísedících je starších 60 let a velká část přísedících starších oné pro soudce zapovězené hranice 70 let. Procento přísedících ve věku 30–39 let je naprosto zanedbatelné. Údaje v tabulce dokazují, že o funkci přísedícího obecně není ve společnosti zájem, a když už ano, tak mají zájem převážně lidé v důchodovém věku. Laicizace může být splněna jen tehdy, jedná-li se prostřednictvím laiků o zrcadlení skutečné struktury společnosti. V našem případě však dochází pouze k nahodilé volbě předem očekávaného segmentu lidí.⁴³ O jakékoliv diverzitě tak nemůže být ani řeč.

Dle mého názoru existují řešení, aby o funkci přísedících byl ve společnosti větší zájem také u lidí mladšího věku. Tímto řešením je výrazně zvýšit finanční ohodnocení přísedících, tak, aby se zvýšila atraktivita této funkce. Dále by se mělo Ministerstvo spravedlnosti zaměřit na zvyšování povědomí společnosti ohledně možnosti stát se přísedícím. Celkové finanční aspekty přísedících budou dále analyzovány níže. Současně k této neblahé situaci přispívá okolnost, že je nutné souhlasu zaměstnavatele s tím, aby zaměstnanec funkci přísedícího vykonával, přičemž to samozřejmě není v zájmu zaměstnavatele, jelikož v onen daný den poté nemůže být přísedící pracovně činný.⁴⁴ V budoucnu by bylo případně vhodné stanovit povinnost zaměstnavatele vyhovět tomuto požadavku v předem určeném počtu případů. Tato praxe je zavedena například v Německu, kde je přísedící zároveň výslovně chráněn před ukončením pracovního poměru z důvodu výkonu této funkce.⁴⁵ Za nevhodné považuji řešení nucenou účastí všech občanů starších určitého věku, jak uvedl například bývalý ministr spravedlnosti Robert Pelikán, kdy podle něj by „každý občan mohl být vybrán jako přísedící zhruba jednou za život.“⁴⁶ Mám za to, že právě dobrovolnost je nutností k tomu, aby přísedící vykonával svou funkci řádně a dle nejlepšího svědomí. Objevují se i názory, že takové řešení by bylo v rozporu s ústavním pořádkem. Konkrétně s článkem 21 odstavec 4 Listiny, jehož součástí je také právo danou funkcí nezastávat.⁴⁷ Lze konstatovat, že současný stav neplní účel

⁴³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Nezávislost soudní moci. Ústavní základy soudní a soudcovské nezávislosti aneb aby nikdo nemusel útočit z kopce*. Praha: Leges, 2020, s. 33-34.

⁴⁴ ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v trestním procesu a některé ústavněprávní aspekty. *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14. s. 516-519.

⁴⁵ Srov. § 45 odstavec 1a Deutsches Richtergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom (BGBl. I S. 713).

⁴⁶ PASEKOVÁ, Eva. *Více peněz na oběd? Pelikán se pokusí vyjednat 50 Kč navíc pro přísedící soudů* [online]. ceska-justice.cz, 21. ledna 2018 [cit. 3. února 2024]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/vice-penez-obed-pelikan-se-pokusi-vyjednat-50-kc-navic-prisedici-soudu/>

⁴⁷ PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek při..., *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č.7, s. 201-208.

přisedících a neposkytuje názorovou pluralitu s ohledem na věkový průřez společností a nízký zájem o funkci.

2.1.4 (Ne)odbornost a (Ne)aktivita při hlavním líčení

Neodbornost a neaktivita jsou dva aspekty, které jsem se rozhodl spojit do jedné podkapitoly, jelikož dle mého názoru spolu úzce souvisejí. ZSS ve svém § 60 odstavec 1 ohledně nároků na odbornost přisedícího stanoví pouze požadavek, ať „zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat.“ Zákon tedy neklade na přisedící na rozdíl od soudců z povolání žádný požadavek ohledně jejich odbornosti, či vzdělání. Přisedící však plní v řízení jiný úkol, a to přispět svými životními zkušenostmi.⁴⁸ Polák v této věci vyzdvihuje právě možnost v řízení týkající se například mladistvých volat osobu s pedagogickým vzděláním nebo na věci týkající se hospodářské kriminality osobu z finančního úřadu apod.⁴⁹ Ačkoliv se tato skutečnost na první pohled může jevit jako výhodná, tak musím souhlasit s tím, že situace, kdy dojde k průniku mezi životní zkušeností přisedícího a projednávaným případem bude spíše výjimečná.⁵⁰ Současně i v případech, kdy k takovému průniku dojde, nemusí to mít vliv na efektivnější vyřízení věci, jelikož přisedící si jako laik zpravidla nedokáže spojit onu skutkovou okolnost a často složité právní posouzení.

S výše uvedenou neodborností přisedících je provázána jejich následná neaktivita. Je logické, že pokud přisedící nemá dostatečné odborné znalosti (nezná normy trestního práva týkající se dokazování, posouzení znaků skutkové podstaty trestného činu apod.), je pro něj snadnější radši mlčet a neupozorňovat na své vědomostní nedostatky. V případech, kdy se naopak přisedící o aktivitu snaží, tak se často neúmyslně dopouští poddrívání vážnosti soudu.⁵¹ Osobně jsem zažil situaci, kdy se postarší přisedící poddrývala důstojnost senátu dotazem typu: „*Stála Vám za to, krádež takto malé částky, když už jste byl v podmínce?*“ Z následujícího rozhovoru se soudcem jsem poté zjistil, že soudci jsou obecně radši, když přisedící mlčí a zasahují do řízení pouze v co nejmenší míře.⁵² Tomuto vzhledem k výše uvedeným důvodům z pohledu soudce rozumím, avšak v takovém případě pak jejich účast postrádá veškerý význam. V rámci neaktivity přisedících se někdy také uvádí, že přisedící se bez omluvy nedostavují k jednání a tím narušují zdárný průběh řízení.⁵³ Tuto skutečnost jsem konzultoval se státním

⁴⁸ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 125.

⁴⁹ POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue*, roč. 2011, č. 3, s. 84-86.

⁵⁰ Srov. PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek..., *Trestněprávní revue*, roč. 2010, č.7, s. 201-208.

⁵¹ „Tamtéž“

⁵² Jednalo se o soudce působícího na trestním úseku Okresního soudu v Olomouci.

⁵³ VANTUCH, Pavel. Je vhodné zrušit přisedící v trestních věcech u okresních soudů?. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 7-8, s. 14-20.

zástupcem i soudcem a dospěl jsem k názoru, že v praxi budou tyto případy velmi výjimečné. Stejný závěr uvádí také Vantuch, který uvádí, že si za několik desetiletí vybavuje pouze několik případů odročení hlavního líčení z důvodu neúčasti přísedícího, a to vždy omluveného.⁵⁴

Osobně bych v případě jakéhokoliv zachování podílu laického prvku na rozhodování uvítal povinnost přísedících absolvovat před a zároveň klidně i při výkonu funkce školení, které by mohla organizovat například Justiční akademie. Finanční stránku by poté zajišťovalo samo Ministerstvo spravedlnosti. Například v Anglii a Walesu je nutnost školení základem toho, že laici poté mohou samostatně rozhodovat o méně závažných věcech, jako jsou škody způsobené trestným činem, drobné krádeže, dopravní přestupky, a to bez jakékoliv asistence soudce z povolání.⁵⁵ Zároveň je však očividné, že vyšší vzdělání přísedících (obdobně taktéž jejich vyšší odměňování) by vyžadovalo vynaložení značných finančních prostředků a je tedy otázkou nakolik by bylo politicky průchozí. Dále by nebylo od věci klást zvýšené požadavky na osobnost přísedícího. Například ve formě vstupního testu zaměřeného na základní znalosti a základy logiky. Pokud však v této oblasti nedojde, alespoň k částečným změnám, tak nemůžeme očekávat sebemenší zlepšení kvality přísedících.

2.1.5 Postavení přísedících v senátech

Problematika postavení přísedících v senátech se týká především váhy hlasu přísedícího při rozhodování. Jedná se tak o poměrně subjektivní kritérium závislé na tom, jak nahlížíme na účel přísedících v trestním řízení a co od přísedících očekáváme. Ačkoliv TrŘ výslovně neupravuje, jakou váhu má hlas přísedících⁵⁶, tak je možné tuto skutečnost dovodit z ustanovení § 127 odstavec 2 a 3 TrŘ. Podle něj se jednotlivé hlasy sčítají, a jelikož není vyjádřena preference žádného hlasu, lze tak dovodit, že všechny hlasy mají hodnotu stejnou.⁵⁷ To znamená, že pokud oba přísedící dospějí k jinému názoru než soudce profesionál, tak jej mohou jednoduše přehlasovat. Z rozhovorů se soudci jsem si utvořil pocit, že případů, kdy přísedící přehlasují soudce z povolání bude v praxi nejspíše minimum. Zjištění četnosti těchto situací však už jen z toho důvodu, že hlasování je tajné a protokol o něm smí otevřít pouze určité osoby,⁵⁸ které jej poté musí zase zalepit, není možné.

⁵⁴ „Tamtéž“

⁵⁵ BROW, Darryl K., TURNER, Jenia I., WEISSER, Bettina. *The Oxford handbook of criminal process*. New York: Oxford University Press, 2019, s. 209-228.

⁵⁶ Na rozdíl od občanského soudního řádu (srov. § 36 odstavec 1 OSŘ).

⁵⁷ LAJSEK, Vladimír. *Přísedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 68.

⁵⁸ Předseda senátu u nadřízeného soudu při rozhodování o opravném prostředku, předseda senátu Nejvyššího soudu při rozhodování o stížnosti pro porušení zákona (dovolání zákonodárce do výčtu zjevně zapomněl doplnit), jakož i soudce pověřený vyhotovením rozsudku (srov. § 58 odstavec 4 TrŘ).

Nemůže být pochyb o tom, že se jedná o nejefektivnější nástroj, kterým přísedící disponují k tomu, aby mohli sloužit jako korektiv soudcovské profesní „slepoty“. Domnívám se však, že vzhledem k současnému stavu a jejich ne odbornosti, by přísedící neměli mít možnost uznat obžalovaného vinným přes odlišný názor soudce z povolání. Představa, kdy dva přísedící současné kvality uznají vinným objektivně nevinného přes opačný názor soudce z povolání ve mně vyvolává neblahé pocity. Je samozřejmě možné, že toto vadné rozhodnutí bude následně změněno či zrušeno soudem vyšší instance, avšak nespravedlivé odsouzení je nesmírnou křivdou, kterou není možné nahradit ani následným finančním odškodněním.⁵⁹ V ostatních případech, kdy se nejedná o uznání obžalovaného vinným (rozhodnutí o nevinně, druhu a výši trestu apod.) nemám problém s tím, aby byl soudce profesionál přehlasován. V opačném případě by totiž prvek přísedících neměl v trestním řízení žádný význam (krom významu poradního).

V trestním rozsudku se mínění menšiny (votum separatum, contra votum), která byla přehlasována neprojevuje. Zapisuje se s odůvodněním pouze do protokolu o hlasování. V odůvodnění rozsudku se tedy vždy projevuje pouze názor většiny.⁶⁰ Zároveň nemusí vůbec dojít k tomu, že protokol o hlasování bude oprávněnou osobou otevřen, jelikož se jedná o její právo a nikoliv povinnost.⁶¹ Přehlasovaný názor, tak vlastně nemusí být nikdy zjištěn. Ačkoliv TrŘ připouští, aby rozsudek vyhotovil některý z přísedících,⁶² tak v praxi tento postup není z důvodu jejich ne odbornosti uskutečnitelný. Pro předsedu senátu pak musí být nesmírně náročná situace, kdy byl přehlasován a bude muset pečlivě vyhotovit odůvodnění rozsudku, se kterým sám nesouhlasí.

Nesouhlasím však s názorem, aby přehlasování členové senátu měli možnost vyjádřit svůj rozdílný názor v disentu připojenému k rozsudku.⁶³ Tento krok bych považoval za nesystémový a zároveň dle mého není nutné, aby strany věděly, jakým poměrem bylo rozhodnutí přijato, a jak konkrétně, který člen senátu hlasoval. Spíše považuji za vhodné stanovit povinnost oprávněných osob v řízení o opravných prostředcích otevřít protokol o hlasování, kde se poté seznámí s odlišným názorem člena senátu a jeho odůvodněním. Tento postup může stejně jako dissent umožnit osobám rozhodujícím o opravném prostředku podívat

⁵⁹ KOUDELKA, Zdeněk. Přísedící a právo na zákonného soudce. *Právo a bezpečnost*, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 119-131.

⁶⁰ GRIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1707-1708.

⁶¹ Srov. § 58 odstavec 4 věta druhá TrŘ

⁶² Srov. § 129 odstavec 3 TrŘ

⁶³ FREMR, Robert. *Robert Fremr: Nenastal čas odtajnit hlasování soudců?* [online]. jinepravo.blogspot.com, 14. ledna 2010 [cit. 1. dubna 2024]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2010/01/robert-fremr-nenastal-cas-odtajnit.html>

na věc i z jiného pohledu než toho, který převážil v ústním a písemném odůvodnění.⁶⁴ Přehlasování soudci z povolání a přisedící by tak měli jistotu, že jejich opačný názor bude v případě řízení o opravném prostředku vzat v potaz osobou o něm rozhodujícím.

Z výše uvedeného je očividné, že současný stav v této oblasti není bezchybný a za předpokladu zachování laického prvku v trestních senátech jsou vhodné určité změny, které zabrání jejich případným excesům.

2.2 Hlavní argumenty pro zachování přisedících v trestních senátech

Co se týče důvodů pro zachování přisedících v trestních senátech, jedná se opět o kritérium do jisté míry subjektivní, založené především na hodnotových argumentech. O sepsání výčtu těchto nejčastějších důvodů se pokusil například Lajsek.⁶⁵ Již z jeho třídění je však očividné, že jednotlivé důvody se navzájem prolínají a je tedy obtížné, pokoušet se o jejich teoretické vymezení.⁶⁶ V této podkapitole bych tedy rád čtenáře seznámil s nejčastějšími argumenty, které se v souvislosti s návrhem zákona v diskuzi vyskytují a poskytl jejich analýzu.

Základním významem přisedících je zvýšená demokratická kontrola soudní moci. Tento pohled zastávaly v připomínkovém řízení k návrhu zákona především Vrchní a Městské státní zastupitelství v Praze, které o návrhu zákona vyjádřily své pochybnosti. Tato demokratizace v jejich pojetí spočívá především ve zvýšení transparentnosti rozhodování, zvyšování důvěry ve spravedlivé řízení, zabránění uzavření justice před vnějším světem a poskytování vnějšího pohledu na věc.⁶⁷

Hovořit o zvýšení transparentnosti rozhodování díky účasti přisedících mi přijde poněkud krátkozraké, jelikož TrŘ obecně vychází ze zásady veřejnosti. Veřejné vyhlášení soudních rozhodnutí a jejich dostupnost je dle mého názoru daleko efektivnějším nástrojem ke kontrole justice z venčí. Zároveň zde musím upozornit že, kontrola soudní moci ze strany veřejnosti by neměla být zaměňována s možností ovlivnit vývoj a výsledek konkrétních řízení.⁶⁸

Co se týče zvyšování důvěry ve spravedlivé řízení, považuji tento argument taktéž za lichý. Nevěřím tomu, že osoby zpochybňující rozhodnutí soudu budou mít v toto rozhodnutí

⁶⁴ „Tamtéž“

⁶⁵ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 12.

⁶⁶ Lajsek například odlišuje vnesení vnějšího pohledu na věc a prevenci kabinetní justice, přičemž dle mého se jedná o jediné kritérium apod.

⁶⁷ Vypořádání připomínek k materiálu s názvem: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů. stav k 26. 9. 2023 [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCT8FY5AQ/ALBSCVWFW9DK>

⁶⁸ „Tamtéž“

větší důvěru, pokud budou vědět, že se na rozhodování podíleli i neprofesionálové a naopak. Myslím si, že drtivá většina obžalovaných a také veřejnosti vůbec neví, jaké je složení senátů a z jakých osob se tyto senáty skládají. V případě, kdy má veřejnost pocit, že soudní systém v onom daném případě selhal, nehraje pro ni vůbec roli, zda rozhodoval senát nebo samosoudce. O tomto svědčí také absolutní nezájem médií ohledně otázky, v jakém složení soud ve sporných kauzách rozhodoval.

K poskytování vnějšího pohledu na věc bych rád uvedl, že tento argument považuji za ze všech nejvalidnější. Jsem ochoten připustit, že zahlcenost trestního soudnictví může svádět k příliš formalistickému rozhodování, kdy soudce z povolání nemá čas nad věcí příliš rozjímat a nahlížet na ni z jiných perspektiv. Žijeme však v právním státě a soudce při nalézání práva musí vždy vycházet ze zákona.⁶⁹ Věřil bych, že v případě větší odborné kvality přisedících, by právě oni mohli poskytnout onen další pohled nezakreslený každodenním rozhodováním. Problém však spočívá dle mého názoru v tom, že přisedící často projednávané věci a nerozumí a nemají znalosti v oblasti trestního práva. Městské státní zastupitelství v Praze v připomínkovém řízení k návrhu zákona uvedlo, že: „*argument, že tzv. hospodářské trestné činnosti nemůže laik tak jako tak rozumět, je přinejmenším urážlivý*“.⁷⁰ Osobně bych se však nebál jít i dále než pouze do oblasti hospodářské kriminality, které vyžaduje hlubší znalosti práva, financí a ekonomie. Myslím si totiž, že většina dnešních přisedících nejenže vůbec není schopna pochopit rozsah a význam projednávané věci, ale také ani rozeznat případy, kdy by předseda senátu navrhoval nezákonné rozhodnutí (navrhoval druh trestu, který není možné uložit, trestní sazbu v nezákonné výši apod.). Dle mého názoru tedy nejsou schopni poskytnout na věc opravdu kompetentní názor. Dokud se nezlepší jejich odbornost, tak o jakékoliv kontrole ze strany veřejnosti a zároveň poskytování názorů zvenčí nemůže být řeč. O přínosu tak můžeme hovořit alespoň tím, že soudce je občas nucen si za „zavřenými dveřmi“ obhájit svůj názor při vysvětlování přisedícímu, jakým způsobem by měla věc být rozhodnuta.

Mezi další argumenty svědčící pro zachování přisedících můžeme uvést například tradice a zvyšování právního povědomí veřejnosti.⁷¹ Tyto argumenty však považuji za překonané, neboť to, že institut je tradičním, neznamená, že musí být dále žádoucím. Zvyšování právního povědomí veřejnosti se poté děje pouze v případě, kdy se přisedící o problematiku aktivně zajímá, což není časté.

⁶⁹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 43.

⁷⁰ Vypořádání připomínek k materiálu s názvem: Návrh zákona, kterým se mění...

⁷¹ DIESEN, Christian. The advantages and disadvantages of lay judges from a Swedish perspective. *Revue internationale de droit pénal*, roč. 72, č. 1-2, 2001, s. 355-363. Dostupné z: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-355.htm>

Ohledně významu přisedících, jakožto zabránění uzavření justice před vnějším světem souhlasím s argumentací Ščerby, kdy většinu trestních věcí již dnes rozhoduje samosoudce. Tvrzení, že řešení těchto samosoudcovských věcí vykazuje nějaké znaky tzv. kabinetní justice, by tedy bylo značně nepřípadné.⁷²

2.3 Finanční aspekty

Finance jsou, byly a vždy budou klíčovým tématem v oblasti přijímání různých institucionálních změn. V současné době je navíc toto téma o to ožehavější, neboť justice v posledních měsících z důvodu nedostatku financí bije na poplach.⁷³ Rozhodl jsem se proto finanční aspekty laického prvku vyčlenit do samostatné podkapitoly, ve které prvně analyzuji současný stav a následně se budu zabývat potenciálními dopady návrhu zákona v této oblasti.

2.3.1 Náhrady za výkon funkce

Přisedícím za výkon funkce nepřísluší plat, mzda ani odměna, ale náhrady v souladu s § 93 odstavec 1 až 4 ZSS. Základem je náhrada mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku. Tuto náhradu přisedícímu poskytuje skrze stát soud, u kterého přisedící působí na základě předložení potvrzení zaměstnavatele o neposkytnutí mzdy a výši průměrného výdělku.⁷⁴ Dále může přisedící požadovat náhradu za ušlý výdělek za dobu faktického výkonu funkce, a to, pokud je přisedící výdělečně činný jinak než v pracovním nebo obdobném poměru. Výše je poté upravena vyhláškou na maximální částku 80 Kč za hodinu nebo 680 Kč za den.⁷⁵ Přisedící mají ze zákona také mimo náhrady výše uvedené, nárok na náhradu hotových výdajů⁷⁶ a na paušál ve výši 150 Kč za den.⁷⁷ Je až neuvěřitelné, že tato paušální částka nebyla valorizována od roku 1996.⁷⁸ Jak jsem již uvedl, přisedící by ze zákona neměli vykonávat funkci více než 20 dní v kalendářním roce. Mimo náhrady ušlého zisku a hotových výdajů si tak přisedící mohou

⁷² ŠČERBA, Filip. Budoucnost zapojení laického prvku do rozhodování trestních věcí. In: *Dny práva 2016: Část X. Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky*. Brno: Masarykova Univerzita, 2017, s. 234-245.

⁷³ Např. VÝBORNÝ, Marek. *Sedm korun na účtu. Soudy jsou bez peněz, přestávají platit znalcům i advokátům* [online]. archiv.hn.cz, 24. srpna 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67236660-sedm-korun-na-uctu-soudy-jsou-bez-penez-prestavaji-platit-znalcum-i-advokatum>

⁷⁴ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 74.

⁷⁵ Vyhláška MSČR č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ Jedná se zásadně o cestovné a stravné. Srov. např. ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek..., *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 516-519.

⁷⁷ Vyhláška MSČR č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění..., s. 17.

vydělat 3000 Kč ročně.⁷⁹ Náhrada ušlého výdělku a paušální částka navíc podléhají zdanění.⁸⁰ Celková výše vyplacených náhrad za výkon funkce přisedících soudů se poté pohybuje orientačně kolem 13 milionů Kč ročně.⁸¹ Pro srovnání, výdaje na platy soudců podle schváleného rozpočtu Ministerstva spravedlnosti v roce 2023 činily téměř 6 miliard Kč. Celkové výdaje ministerstva pak byly v tomto roce stanoveny na přibližně 36 miliard Kč.⁸²

Z výše uvedeného vyplývá, že současný stav je značně podfinancovaný a není divu, že o funkci přisedícího není zájem, respektive je o funkci zájem převážně osobami důchodového věku. V případě soudců je při jakémkoliv pokusu o zásah do jejich platů namítáno ohrožení jejich nezávislosti. Pokud je nezávislost některých soudců natolik vrtkavá, že pouhé omezení růstu jejich platů může způsobit korupční jednání, o jakých finančních zárukách nezávislosti poté můžeme hovořit u přisedících? Nehledě na to, že právě tito přisedící mohou onoho nezávislého soudce snadno přehlasovat. Pokud tedy mají být přisedící do budoucna v trestním soudnictví v nějakém rozsahu zachováni, poté musí být zvýšený příliv financí do této oblasti prioritou.

2.3.2 Dopady návrhu zákona ve finanční oblasti

V případě přijetí návrhu zákona v současném znění tak, jak byl výše popsán je odhadována roční úspora výdajů státního rozpočtu ve výši cca 8 milionů Kč.⁸³ Z porovnání s výdaji uvedenými výše vyplývá, že úspory, které mohou v důsledku přijetí návrhu zákona vzniknout jsou v globálu naprosto zanedbatelné (stejný závěr by bylo možné dovodit, i kdyby byl laický prvek z trestního soudnictví vypuštěn úplně). Tyto ušetřené úspory však mohou sloužit alespoň k valorizaci náhrad přisedících, což by bylo v souladu se záměrem důvodové zprávy k návrhu zákona.⁸⁴ Chápu, že hlavní cíl přisedícího by neměl spočívat ve zvýšení příjmů, ale v odhodlání a touze efektivně se podílet na demokracii a spravedlnosti. Odměna však musí být přiměřená tomu, že váha hlasu přisedících a soudců z povolání je stejná. V tomto smyslu dle mého názoru důstojná není. Myslím si tak, že k opravdovému zkvalitnění uchazečů o funkci přisedícího je třeba vynaložit daleko více finančních prostředků, a to nejen na jejich odměny, ale také na jejich vzdělávání. V opačném případě nemůžeme na zvýšení kvality přisedících vůbec pomýšlet.

⁷⁹ (150 Kč x 20 dní) Srov. LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 103.

⁸⁰ ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek..., *Právní rozhledy*, roč. 2011, č. 14, s. 516-519.

⁸¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění..., s. 17.

⁸² Ukazatele rozpočtu příjmů a výdajů kapitoly 336 - Ministerstvo spravedlnosti [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/schvaleny-rozpocet>

⁸³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění..., s. 16.

⁸⁴ „Tamtéž“ s. 17.

2.4 Přisedící ve světle ústavního práva na zákonného soudce

Právo na zákonného soudce je garantováno v článku 38 odstavec 1 Listiny, který stanoví, že „*Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.*“ Klíčovým zákonem je poté ZSS, který určuje rozvrh práce soudu jako nástroj, v němž mají být obsažena pravidla o přidělování věcí konkrétním osobám.⁸⁵ Zemanová v této věci s odkazem na argumentaci ústavního soudu uvádí dvě podmínky, které musí být ve vztahu k rozvrhu práce dodrženy. Pravidla o přidělování soudní agendy mají být obsažena přímo v rozvrhu práce (formální podmínka) a pravidla také musí být transparentní, obecná, určená předem a způsobilá zabránit jejich zneužití (materiální podmínka).⁸⁶

V minulosti byla již několikrát řešena otázka, jak podrobně začlenit přisedící do rozvrhu práce, aby bylo naplněno právo na zákonného soudce, a systém zároveň zůstal funkční.⁸⁷ Rozvrhy práce jsou ve vztahu k přisedícím rozmanité a většinou pravidla pro jejich přiřazování neurčují.⁸⁸ V praxi je například stanovena jedna skupina pro civilní úsek a druhá pro trestní. Dále jsou například přisedící členěni do skupin, které jsou přiřazeny pro celé soudní oddělení. Konkrétní osobu přisedícího si potom z oné skupiny vybírá předseda senátu.⁸⁹ K této problematice NS vyjádřil myšlenku, že „*u přisedících je nutná tolerance větší míry flexibility než u soudců z povolání*“ a „*při zařazení přisedících do senátu je nutné zohlednit nejen potřeby soudu, ale také zájmy přisedícího, který není zaměstnancem soudu.*“⁹⁰ Na toto rozhodnutí následně navázal také ÚS.⁹¹

Judikatura je v této problematice velmi bohatá. Rád bych se zde však zabýval jedním konkrétním nálezem Ústavního soudu,⁹² který v odborné veřejnosti vyvolal mimo ohlas také určité kontroverze, a se kterým v určitých bodech nesouhlasím. Ve zkratce se jednalo o případ, kdy rozvrh práce Krajského soudu v Brně stanovil, že přisedící budou vybíráni podle seznamu v příloze k tomuto rozvrhu práce. Seznam obsahoval pouze jména přisedících, kteří u soudu působili a nebylo možné zjistit, kdo a jak o jejich přiřazení k senátům rozhoduje a proč právě oni přisedící rozhodovali v daném případě. V těchto okolnostech spatřoval stěžovatel porušení

⁸⁵ ŠÍP, Josef. Právo na zákonného soudce při přidělování přisedících (ve světle nedávného rozhodnutí II. ÚS 2430/15). *Právo a bezpečnost*, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 109-118.

⁸⁶ ZEMANOVÁ, Daniela. In: ZEMANOVÁ, Daniela. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 50.

⁸⁷ PEKAŘOVÁ, Lenka. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1194-1195.

⁸⁸ LAJSEK, Vladimír. Přisedící a zásada zákonného soudce v českém právním řádu. *Právník*. roč. 2019, č. 11, s. 1031-1045.

⁸⁹ LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický...*, Praha: Leges, 2020, s. 114.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 468/2014-82.

⁹¹ Srov. I. ÚS 2337/14.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 2430/15.

svého práva na zákonného soudce, neboť tvrdil, že pravidla pro přidělování přísedících měla být stanovena přímo v rozvrhu práce.⁹³ ÚS v této věci potvrdil domněnku, kterou v téže věci předtím vyslovil NS, a to, že: „*se lze domnívat, že Krajský soud v Brně měl v dané době vnitřní systém přidělování přísedících, ač ten nebyl v rozvrhu práce vyjádřen, podle kterého byli konkrétní přísedící určeni.*“⁹⁴ Následně se ÚS zabýval otázkou „*do jaké míry se obecná pravidla vytyčená pro přidělování soudní agendy na soudech zákonem o soudech aplikují při určování konkrétních přísedících do jednotlivých senátů ze seznamu přísedících.*“⁹⁵ V tomto ohledu ÚS v nálezu odkázal na rozdílnou právní povahu soudců z povolání a přísedících a praktičnost fungování soudního systému, kdy si ÚS nedokázal představit, že by rozvrhem práce byli přesně určeni přísedící, kteří budou danou věc projednávat. Na výše uvedeném postupu proto ÚS neshledal žádné porušení ústavnosti.⁹⁶ S tímto rozhodnutím se však neztotožňuji.

Předně musím konstatovat, že rozumím požadavku na jinou právní povahu soudců a přísedících, a tedy i rozdílným nárokům na jejich určování do soudních senátů v souvislosti s efektivním chodem justice. Rozumím také tomu, že přísedící nejsou zaměstnanci soudu a je třeba respektovat jejich soukromé životy a rozumím i praktickému závěru ÚS, kdy vyslovení neústavnosti výše uvedeného postupu by mohlo mít negativní důsledky ve smyslu mnohočetného rušení předchozích rozhodnutí vydaných senáty tvořeny obdobným způsobem. Jak jsem však již v této práci uvedl, hlas přísedících je roven hlasu soudce z povolání a mohou to být právě oni, kdo rozhodnou o vině/nevině obžalovaného. Již z tohoto důvodu není možné na požadavek transparentnosti při ustanovování přísedících úplně rezignovat. K obdobným závěrům dospěl ve svém příspěvku také Koudelka.⁹⁷ Nesouhlasím s ním však, že situaci je možné vyřešit znovuzavedením porot, které jsou tvořeny výběrem náhodným, a ne výběrem soudu. Toto řešení považuji za nesystémové a krátkozraké. Dle mého by do našeho soudního systému přineslo více problémů, než vlastně vyřešilo. Vzhledem k nutné flexibilitě souhlasím, že soudy pro ustanovování přísedících nemusí mít stanovena vždy jednotná pravidla. Pravidla je však třeba stanovit tak, aby případný prostor pro libovůli byl co nejmenší a hlavně, aby byla veřejně dohledatelná. Osobně jsem zastáncem toho řešení, kdy by měl rozvrh práce obsahovat alespoň základní popis určitých pravidel, v jejichž rámci se pak konkrétní soud bude moci při ustanovování přísedících do senátů pohybovat (tj. veřejně dostupná pravidla, které osoby

⁹³ ŠÍP, Josef. Právo na zákonného soudce..., s. 109-118.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 2430/15.

⁹⁵ „Tamtéž“

⁹⁶ Srov. „Tamtéž“

⁹⁷ KOUDELKA, Zdeněk. Přísedící a právo na zákonného soudce. *Právo a bezpečnost*, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 119-131.

přisedící ustanovují, které konkrétní osoby mohou být jako přisedící ustanoveny, zda se přisedící ze seznamu vybírají postupně či nahodile, za jakých kritérií jsou v takovém případě vybírání apod.). Ve stejném duchu je vedena také judikatura ESLP, která říká, že: „zásadní význam soudcovské nezávislosti a právní jistoty pro vládu práva vyžaduje jednoznačnost pravidel pro prvotní přidělení i následné přerozdělení věcí, používaných v každém jednotlivém případě, a jasné záruky, které zajistí objektivitu a transparentnost, a především vyloučí jakékoliv zdání svévole při rozdělování případů jednotlivým soudcům.“⁹⁸

Dokud tedy bude institut přisedících v českém trestním soudnictví zachován, tak jsem pro dílčí novelu ZSS, která zakotví soudům povinnost stanovit v rozvrhu práce alespoň tato základní pravidla, aby bylo pro veřejnost zřejmé, jakým způsobem a proč se osoba přisedícího v konkrétním případě podílela na rozhodování. Není však možné, aby soud tato základní pravidla neměl veřejně dostupná, či hůř, tato pravidla neměl vůbec. Je to totiž právě dodržování a neohýbání právních norem, co odlišuje právní stát od státu, kde panuje bezpráví a libovůle.

2.5 Dílčí závěr

Snahou druhé kapitoly diplomové práce bylo čtenáři představit institut přisedících v trestním řízení. Hlavním účelem bylo vysvětlit a analyzovat nejzásadnější argumenty pro a proti zachování přisedících a následně vyvodit závěr, zda lze říci, že některé z nich převažují. V rámci kapitoly bylo zjištěno, že institut přisedících vykazuje poměrně mnoho problematických aspektů, které není možné vyřešit pouhým omezením počtu věcí, ve kterých se přisedící podílejí na rozhodování. V případě argumentů svědčících pro zachování přisedících se jedná především o argumenty hodnotové. Dá se říci, že tyto skupiny argumentů se vzájemně propojují. Jejich opodstatnění bych vnímal v případě, kdy by institut přisedících „fungoval“ tak, jak by v ideálním případě fungovat měl. Myslím si, že právě ony problematické aspekty momentálně znemožňují plně naplnit výhody, které by mohl prvek přisedících do trestního řízení vnést. Za současného právního stavu tak dle mého názoru argumenty pro odstraňování přisedících z trestního řízení výrazně převyšují argumenty pro jejich zachování.

Co se týče další mnou kladené otázky v úvodu této práce, ohledně finančních aspektů přisedících, bylo zjištěno, že se jedná o oblast hrubě podfinancovanou, kde nedošlo ke změnám již mnoho let. Pokud nebude ohodnocení přisedících alespoň důstojné, nikdy ke zkvalitnění uchazečů o funkci nedojde. Možnost ušetřených financí v důsledku dopadů přijetí návrhu

⁹⁸ Rozsudek senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 10. 2010, DMD GROUP, a. s. proti Slovensku, č. 19334/03, bod 66.

zákonu je poté v globálu zanedbatelné a tento faktor by tedy neměl hrát roli při rozhodování o tom, zda je přijetí návrhu zákona vhodné, či ne.

Další otázce z úvodu této práce, a to jakým způsobem se laický prvek promítá do ústavního práva na zákonného soudce, a zda je v této oblasti právní úprava *de lege lata* dostatečná, byla věnována závěrečná část druhé kapitoly. Bylo vysvětleno, že na přisedící jsou v této otázce judikaturou kladeny obecně nižší nároky než na soudce z povolání. Také zde byla analyzována kontroverzní judikatura ÚS ohledně této problematiky. Dle mého názoru by v této oblasti mělo dojít k určitým změnám, neboť současný stav se vyznačuje netransparentností hraničící s libovůlí, z čehož plyne zvýšený prostor pro různá korupční jednání. Doporučoval bych tedy stanovit zákonnou povinnost zveřejnit v rozvrhu práce základní instrumenty pro ustanovování přisedících do senátů tak, jak jsem uvedl v příslušné podkapitole.

Pokud tedy chceme v trestním řízení přisedící v jakékoliv formě zachovat, tak je nezbytné přistoupit k rozsáhlým reformám tohoto institutu. Především by se mělo jednat o nutnou novelizaci problematických ustanovení v ZSS, zvýšení přílivu financí do této oblasti a obecné zvyšování právního povědomí o možnosti vykonávat funkci přisedícího v souvislosti s právy a povinnostmi z toho plynoucími. V případě, že k těmto změnám nedojde, nemyslím si pak, že je vhodné přisedící v trestním řízení zachovat v jakémkoliv rozsahu. Koneckonců, obdobná praxe je již zavedena také v Nizozemsku, v Lotyšsku a Kypru, kdy se laický prvek v soudnictví vůbec nevyskytuje.⁹⁹ V této souvislosti je však férové doplnit, že v Německu, které bývá s naším právním řádem komparováno nejčastěji se přisedící v trestních věcech vyskytují v mnohem širším rozsahu, a to i například v odvolacích senátech.¹⁰⁰

Na druhou kapitolu diplomové práce bude obsahově navazovat kapitola třetí, která se bude zabývat důsledky omezení přisedících v trestních věcech tak, jak jej zamýšlí současné znění návrhu zákona. Rozšířením působnosti institutu samosoudce v trestním řízení.

⁹⁹ MACHURA, Stefan. *Civil Justice: Lay Judges in the EU Countries. Oñati Socio-legal Series*, 2016, roč. 6, č. 2, s. 245.

¹⁰⁰ Srov. PERRON, Walter. *Lay participation in Germany. Revue internationale de droit pénal*, roč. 72, č. 1-2, 2001, s. 181-195. Dostupné na: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-181.htm>; Dále např. POLÁK, Pravoslav. *Pseudoreforma...*, s. 84-86.

3. Institut řízení před samosoudcem

Institut samosoudce a řízení před ním je v našem právním systému tradičním institutem, který se již od roku 1848 vyskytoval (byť v různorodém rozsahu) v právních předpisech trestního práva, platných a účinných na našem území.¹⁰¹ Nyní má však v důsledku změn, které obsahuje vládní návrh zákona dojít k opuštění zásady senátního rozhodování a výraznému rozšíření okruhu trestních věcí, ve kterých bude samosoudce příslušný konat řízení a rozhodovat.

Mám za to, že v této souvislosti se zásadně debatuje pouze o aspektu vhodnosti omezování výskytu přisedících, nikoliv však o vhodnosti rozšíření tzv. samosoudcovských věcí, což je dopad, který návrh zákona v důsledku omezování přisedících předpokládá. Nejedná se přitom o změny zanedbatelné. Jak jsem již uvedl v kapitole první, tak se předpokládá, že samosoudce by měl *de lege ferenda* konat veškerá řízení u okresních soudů a také většinu řízení v prvním stupni u soudů krajských, včetně řízení o zvlášť závažných zločinech v části druhé hlavách V a VI TrZ, jenž se vyznačují velmi vysokou společenskou škodlivostí. U ostatních zvlášť závažných zločinů a trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou bude dále v prvním stupni příslušné senáty obsahující přisedící. Z těchto důvodů je institutu řízení před samosoudcem věnována třetí kapitola této diplomové práce. Velká část této kapitoly bude poté věnována trestnímu příkazu, jelikož se jedná o nejvýznamnější institut, kterým samosoudce disponuje, a proto je mu v souvislosti s možností častějšího využívání nutné věnovat zvýšenou pozornost.

3.1 K vhodnosti rozšiřování tzv. samosoudcovských věcí

Řízení před samosoudcem je upraveno v § 314a až § 314d TrŘ. Obecně má samosoudce stejná práva a povinnosti jako senát a předseda senátu.¹⁰² Zákonem je však členěno mezi tzv. zvláštní způsoby řízení. Nauka tato řízení vymezuje jako řízení, která se vyznačují odchylkami oproti běžnému vyřízení věci, jež jsou v poměru speciality vůči ostatním procesním ustanovením.¹⁰³ Také na tyto odchylky se chci v následujících řádcích této práce zaměřit a posoudit, zda je tedy vhodné využívat je v rámci rozšiřování institutu častěji než doposud.

Základem je, že samosoudce podle § 314a odstavec 1 TrŘ koná řízení pouze o vybraných trestných činech, na které: „*zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice*

¹⁰¹ Srov. HERŠ, Michal. *Řízení před samosoudcem*. Praha, 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta právnická. Vedoucí práce Jiří Říha. s. 4-22.

¹⁰² § 314a odstavec 3 TrŘ

¹⁰³ ŠČERBA, Filip. In: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 778.

nepřevyšuje pět let.“ Tímto je myšlena sazba ve zvláštní části TrZ, ne jaký trest pachateli reálně hrozí.¹⁰⁴ Odstavec druhý § 314a TrŘ poté stanovuje výjimku z příslušnosti samosoudce, kdy výše uvedený odstavec první: „*se neužije, jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem.*“ Zásadně se tedy dnes vychází z toho, že samosoudce může rozhodovat pouze u okresního soudu. Jedná se tak o trestné činy vyznačující se menší typovou závažností, u kterých se předpokládá nižší skutková i právní složitost, která odůvodňuje méně formalizovaný průběh řízení a svěřuje rozhodování pouze jedné osobě, a to soudci z povolání – samosoudci. Cílem tohoto institutu je zjednodušení a zefektivnění trestního řízení.¹⁰⁵ Při porovnání s § 14 odstavec 2 TrZ pak zjistíme, že samosoudce může rozhodovat pouze o některých přečinech.¹⁰⁶ První odstavec § 314a TrŘ má být novelou zákona zrušen a rozsah věcí, ve kterých bude rozhodovat samosoudce bude určovat nově koncipovaný § 14 TrŘ, jak jsem detailně vysvětlil v první kapitole této práce. Současně má být plně zrušena výjimka z příslušnosti samosoudce podle § 314a odstavec 2 TrŘ.

Nabízí se tak otázka, zda je vhodné, aby jedna osoba rozhodovala také o typově závažnějších trestných činech. Dle mého názoru se jedná o obrovský zásah do dosavadního nahlížení na institut samosoudce a jeho praktické využití. Jestliže totiž na řízení před samosoudcem doposud nahlížíme jako na řízení, využívající k rozhodování jednu osobu z důvodu nižší skutkové a právní složitosti při objasňování trestných činů, o kterých se řízení vede, tak nyní by návrhem zákona došlo k radikálnímu obratu tohoto pojetí. Rozhodování o určitých trestných činech je do příslušnosti krajských soudů svěřeno právě z důvodu větší právní a skutkové složitosti a také nutnosti vyšší specializace soudců.¹⁰⁷ Nemluvně o tom, že zvláště závažné zločiny podle hlavy V a VI TrZ, tedy tzv. majetkové a hospodářské se vyznačují právě vysokou složitostí při jejich objasňování a právní kvalifikaci. Právě z důvodů příliš vysoké složitosti právě u těchto zvláště závažných zločinů návrh zákona nepočítá s účastí přísedících. Poté však dle mého názoru celá tato nová koncepce postrádá smysl. Z jakého důvodu mají být přísedící ponecháni v některých „snadnějších“ řízeních u krajského soudu, kde účast dalších osob není tolik potřebná, zatímco u těch nejsložitějších věcí zůstává na řízení soudce z povolání osamocen?

Pomineme-li však, že dojde k narušení převážně teoretické koncepce a zavedení určité nelogičnosti, tak již dnes je vzhledem k vysoké nekvalitě přísedících, soudce z povolání na věc

¹⁰⁴ ŽÁN, Marcel. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád...*, s. 237.

¹⁰⁵ PELC, Vladimír. In: JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo...*, s. 806.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3530-3544.

¹⁰⁷ „Tamtéž“

prakticky sám. Naopak, jak bylo vysvětleno v kapitole druhé, pro něj přísedící často představují přítěž. Dle mého názoru by tedy neměl být problém, že samosoudce bude příslušný k řízení a rozhodování o skutkově a právně složitějších trestných činech, avšak stálo by za zvážení, zda není vhodné, aby nejsložitější zvláště závažné zločiny již v prvním stupni projednával senát ze tří soudců profesionálů. Toto řešení by však vyžadovalo velké vynaložení finančních prostředků, a tak nejspíše do budoucna zůstane pouze v teoretických představách o ideálním fungování soudnictví.

Dalším charakteristickým znakem je, že samosoudce obžalobu, návrh na potrestání a dohodu o vině a trestu předběžně neprojednává (srov. 314c odstavec 1 a 2 TrŘ), ale pouze přezkoumává (ze stejných hledisek) a poté může učinit stejné rozhodnutí, které je možné učinit při předběžném projednání obžaloby, návrhu na potrestání a dohody o vině a trestu. Samosoudce také nekoná neveřejné zasedání (srov. 314a odstavec 4 TrŘ), a to z důvodu, že neveřejné zasedání je formou senátního projednávání věci.¹⁰⁸ Dále samosoudce věci, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení projednává v tzv. zjednodušeném řízení (srov. § 314b TrŘ). Je očividné, že tyto odchylky směřují k naplnění dosavadního účelu řízení před samosoudcem, tedy k obecnému zrychlení řízení. Ačkoliv jsem v rámci otázky zrychlování trestního řízení zastáncem spíše konzervativnějšího proudu, tak s případným častějším využíváním těchto odchylek od standardního průběhu žádný problém nemám. Další zvláštností, a to trestnímu příkazu bude však věnována samostatná podkapitola.

V závěru bych rád podotknul, že návrh zákona nepředpokládá žádné strukturální změny v systematice TrŘ. Považuji za podivné a zarážející dále hovořit o „zvláštním“ způsobu řízení za předpokladu, že se podle návrhu zákona má stát řízení před samosoudcem obecným způsobem rozhodování trestních věcí v prvním stupni. V tomto spatřuji nedomyšlenost důsledků návrhu zákona pro systematiku TrŘ.

3.2 Trestní příkaz

Nejvýznamnějším institutem a zvláštností, kterou samosoudce při řízení disponuje je bez pochyby trestní příkaz. Jelikož trestní příkaz představuje odchylku od standardního způsobu řízení, můžeme o něm hovořit jako o odklonu v širším smyslu.¹⁰⁹ V případě rozšíření samosoudcovských věcí se dá očekávat, že trestní příkaz bude využíván častěji, avšak nijak se nezohledňují problematické aspekty, které se u trestního příkazu podle současné právní úpravy

¹⁰⁸ „Tamtéž“

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2023, s. 113.

vyskytují. Z těchto důvodů jsem se trestní příkaz rozhodl v práci vymežit do samostatné podkapitoly a věnovat mu zvýšenou pozornost.

3.2.1 Znaky trestního příkazu

Na trestní příkaz nahlížíme ve dvou rovinách, a to jako na právní rozhodnutí a na právní institut.¹¹⁰ Trestní příkaz tedy vydává pouze samosoudce, a to bez projednání věci v hlavním líčení (tzv. od stolu), a to i ve zjednodušeném řízení. Podmínkou je, že skutkový stav je opatřenými důkazy spolehlivě prokázán.¹¹¹ I přes naplnění těchto podmínek jej však nelze vydat v řízení proti osobě jejíž svéprávnost je omezena a v řízení v němž má být rozhodováno o ochranném opatření. Dále pak v řízení, ve kterém má být uložen souhrnný nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem a konečně v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let.¹¹² Trestním příkazem lze uložit pouze tresty uvedené v taxativním výčtu § 314e odstavce 2 TrŘ, a to:

- trest odnětí svobody do jednoho roku, s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- domácí vězení do jednoho roku,
- trest obecně prospěšných prací,
- trest zákazu činnosti do pěti let,
- trest zákazu držení a chovu zvířat,
- peněžitý trest,
- trest propadnutí věci,
- vyhoštění do pěti let,
- zákaz pobytu do pěti let,
- trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.

Co se týče obsahu trestního příkazu, klíčovým je § 314f TrŘ. Zjednodušeně se dá říci, že trestní příkaz musí nutně obsahovat tři části. Část úvodní, část výrokovou a část závěrečnou. Na rozdíl od rozsudku tedy nemusí obsahovat odůvodnění a jedná se tak o jednodušší formu. Zároveň jej není třeba vyhlásit, ale pouze vyhotovit a doručit.

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. To znamená, že trestním příkazem nelze obžalovaného zprostit.¹¹³ Lze jím však upustit od potrestání, podmíněně upustit od

¹¹⁰ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 11.

¹¹¹ Srov. § 314e odstavec 1 TrŘ

¹¹² Srov. § 314e odstavec 7 TrŘ a § 63 Zákona o soudnictví ve věcech mládeže

¹¹³ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 112.

potrestání s dohledem a upustit od uložení souhrnného trestu. Jeho účinky pak nastávají doručení trestního příkazu obviněnému.¹¹⁴

Proti trestnímu příkazu je možné podat odpor do osmi dnů od jeho doručení. Podat odpor může obviněný, osoby, které jsou oprávněné podat v jeho prospěch odvolání a státní zástupce. Podává se u soudu, který odpor vydal a nemusí být nijak odůvodněn. Při včasné podání odporu se trestní příkaz ruší a samosoudce je povinen nařídít hlavní líčení. Nedochozí tedy k přezkumu.¹¹⁵ Z těchto důvodů se někdy o odporu hovoří jako o zvláštním druhu opravného prostředku.¹¹⁶ Vyskytují se, ale také názory, že odpor opravným prostředkem vůbec není.¹¹⁷ Osobně se přikláním k názorovému proudu, že odpor je zvláštním opravným prostředkem, jelikož ačkoliv vykazuje od ostatních opravných prostředků určité odlišnosti, tak dle mého názoru, stále naplňuje všeobecný účel opravných prostředků, tedy zvyšování záruk materiální pravdy. Zvláštností poté je, že v případě včasné podání odporu (i když odpor podá výlučně obviněný) se neuplatní zásada zákazu reformatio in peius a samosoudce není vázán právní kvalifikací ani výměrou trestu uloženým v trestním příkazu.¹¹⁸ K této problematice však existuje dnes již ustálená judikatura ÚS i NS, kdy: „uložení přísnějšího trestu musí mít podklad ve zjištěném skutkovém stavu a musí být soudem dostatečně odůvodněno.“¹¹⁹ K možnosti „krevní msty“ ze strany soudce, který z důvodu podání odporu obviněným musí nařizovat hlavní líčení a případem se tak dále zabývat by tedy docházet nemělo. Na druhou stranu si dovedu představit, že o nevině může být složitější přesvědčit soudce, který již o vině rozhodl trestním příkazem, který byl odporem zrušen než soudce, který ve věci rozhoduje prvně. Souhlasím tak s Jelínkem, že by de lege ferenda bylo vhodné zvážit vyloučení samosoudce, který trestní příkaz vydal pro jeho podjatost.¹²⁰

Trestní příkaz představuje v praxi pro samosoudce velmi oblíbené vyřízení věci. Při svých praxích jsem si utvořil pocit, že s trochou nadsázky by se dalo říci, že prvním úkonem, který samosoudce ve věci často učiní je, že zjišťuje, zda by nešlo věc vyřídit právě tímto způsobem. Uvádí se, že podíl věcí, které skončily pravomocným trestním příkazem mezi lety 2013 a 2021 se pohyboval od 47,33 % do 51,3 %.¹²¹ Tato statistika však nezahrnuje věci, kde

¹¹⁴ Srov. § 314e odstavec 6, 8 TrŘ

¹¹⁵ Srov. § 314g TrŘ

¹¹⁶ HASCH, Karel. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 661.

¹¹⁷ ŠELLENG, Dalibor. In: TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana a kol. *Pocta Jiřímu Jelínkovi*. Praha: Leges, 2020, s. 426.

¹¹⁸ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 119.

¹¹⁹ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 135.

¹²¹ České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva – Ministerstvo spravedlnosti [online]. 57 s. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

vydaný trestní příkaz nenabyl právní moci, jelikož byl řádně podán odpor. Celkový podíl věcí, kde byl trestní příkaz vydán, tak bude ještě vyšší.

Návrh zákona v současné právní úpravě týkající se trestního příkazu plánuje zavést dvě zásadní změny. Prvně se má vydání trestního příkazu omezit, pouze na přečiny. V kombinaci s rozšířením příslušnosti samosoudce u okresních soudů to znamená, že bude možné trestním příkazem rozhodovat výrazně častěji než doposud. Současně bude moci trestním příkazem rozhodnout i soudce krajského soudu, což doposud vůbec nebylo možné. Dále pak bude zrušena jedna z výjimek, kdy trestní příkaz nyní uložit nelze. Nově má být možné trestním příkazem uložit souhrnný a společný trest i tehdy, když by byl předchozí trest uložen rozsudkem.

3.2.2 Problematické aspekty týkající se trestního příkazu

Jak je pro většinu dnešních institutů trestního práva procesního typické, také trestní příkaz vyvolává řadu sporných otázek. Jelikož se dá v důsledku případného rozšíření samosoudcovských věcí a uvolnění podmínek pro vydání trestního příkazu očekávat, že dojde k ještě častějšímu využívání trestního příkazu, považuji za vhodné na nejdůležitější kontroverze upozornit a nabídnout možnost jejich řešení.

Úvodem je třeba zmínit, že trestní příkaz se dostává do rozporu s několika základními zásadami trestního řízení. Jedná se především o rozpor se zásadou bezprostřednosti a ústnosti, zásadou veřejnosti a oslabení zásady materiální pravdy.¹²² ¹²³ Upřednostňována je poté v této práci již zmiňovaná zásada rychlosti řízení.¹²⁴ Můj zdrženlivý postoj k zásadě rychlosti byl již na předchozích řádcích této práce vyjádřen. Dodám jen tedy, že již z důvodu co nejširšího zachování těchto zásad považuji za vhodné přistupovat k častějšímu využívání trestního příkazu spíše zdrženlivě. Důraz na zásadu rychlosti řízení nemůže být natolik silný, aby nejdůležitější cíl trestního procesu, tj. nalezení adekvátní trestněprávní reakce na spáchaný čin byl odsunut do pozadí.¹²⁵ Nesouhlasím pak s názorem Nováka, který tvrdí, že na trestní příkaz se tyto zásady vůbec nevztahují a nelze na něj tedy nahlížet ani jako na výjimkou z těchto zásad.¹²⁶ Základní zásady jsou základním stavebním kamenem trestního řízení, které se uplatňují v průběhu celého trestního řízení (i když v různém rozsahu). Nelze tak argumentovat

¹²² § 2 odstavec 5, 10, 11, 12 TrŘ

¹²³ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 122.

¹²⁴ § 2 odstavec 4 TrŘ

¹²⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2024, s. 435.

¹²⁶ NOVÁK, Petr: *Trestní...*, s. 91.

například tím, že dikce zákona hovoří o uplatnění zásady ústnosti a veřejnosti pouze před soudem.¹²⁷

Převážně teoretickým problémem poté je, že trestní příkaz je sice systematikou zákona řazen k zvláštním způsobům řízení a teorií k tzv. odklonům v širším smyslu. Jak jsem však již uvedl, tak trestním příkazem je vyřizována více než polovina trestních věcí. Současně je velmi rozsáhlý prostor pro jeho uložení. Trestním příkazem je teoreticky možné (vzhledem k trestní sazbě) vyřídit dokonce přibližně čtyři pětiny trestných činů.¹²⁸ Je tedy očividné, že již dnes je trestní příkaz nadužíván a místo zvláštního způsobu vyřízení věci se již stal vyřízením standardním. V budoucnu by měl být tedy podle mě omezen počet věcí, které jím lze vyřídit nebo by měl být v zákoně zařazen mimo zvláštní způsoby řízení.

V TrŘ dnes na rozdíl od minulosti není výslovně zakázáno, rozhodnout trestním příkazem také proti uprchlému. Je otázkou, zda umožnění této praxe není v rozporu se zásadou spravedlivého procesu. Uprchlý vůbec nemusí vědět o trestním stíhání a není provedeno ani řádné dokazování před soudem.¹²⁹ De lege ferenda bych tak považoval za vhodné, možnost vydání trestního příkazu proti uprchlému zákonem vyloučit.

Nejspíše nejproblematičtější aspektem se jeví postavení poškozeného. Trestním příkazem je možné rozhodnout také o nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení (dále jen „nárok“). V minulosti bylo kritizováno, že poškozený není informován o možnosti vydání trestního příkazu a ten poté nemusí stihnout uplatnit svůj nárok.¹³⁰ Od 1. 10. 2020 však nabyla účinnosti novela 333/2020 Sb., kdy § 46 TrŘ nově zavedl, že poškozený je již v přípravném řízení upozorněn na možnost skončení věci trestním příkazem. V praxi však poučení poškozeného působí velmi nepřehledným dojmem, kdy se poškozenému překládá k podpisu papír s poměrně malým a nepřehledným textem, který obsahuje veškerá nutná poučení. Souhlasím tak, že si poškozený danou informaci vlastně nemusí pořádně uvědomit a může zapadnout mezi ostatní.¹³¹

Dalším kritizovaným aspektem v souvislosti s poškozeným je, že ten proti trestnímu příkazu nemůže podat odpor, ačkoliv bylo rozhodnuto o jeho nároku, avšak nesprávně nebo o něm rozhodnuto nebylo, ale být mělo. Poškozený poté musí svůj nárok uplatnit buď v řízení ve věcech občanskoprávních, nebo se pokusit neformálně kontaktovat státního zástupce, aby ten

¹²⁷ „Tamtéž“ s. 87-88.

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 131.

¹²⁹ NOVÁK, Petr: *Trestní...*, s. 14.

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 132.

¹³¹ ŠČERBA, Filip: *Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. Státní zastupitelství*, 2021, č. 3, s. 16.

odpor podal. To poté vytváří nerovnost procesních stran.¹³² De lege ferenda by tak měla být možnost podání odporu poškozeným umožněna. Jeho podáním by se poté rušila pouze ta část odporu, která se týká výroku o nároku poškozeného.

Není pak zcela jasné, jak by se po podání odporu poškozeným mělo postupovat. Řešení této situace nabízejí Jelínek a Říha, kdy samosoudce by podle nich mohl sám ve věci rozhodnout, nebo odkázat poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, přičemž obdobný postup obsahuje § 265 TrŘ ve vztahu k odvolacímu řízení.¹³³ Variantu s odkázáním na řízení ve věcech občanskoprávních zastává také Novák.¹³⁴ Osobně nejsem zastáncem řešení, že by po podání odporu poškozeným samosoudce rozhodoval pouze o jeho nároku. Rozhodnutí o nároku poškozeného není primárním účelem trestního řízení a současně by docházelo k dalšímu zahlcování trestního soudnictví. Není také jasné, v jaké formě zasedání a jakým způsobem rozhodnutí by měl poté samosoudce v takovém případě rozhodovat. Jsem tedy také zastáncem případného odkázání poškozeného s jeho nárokem do věcí občanskoprávních.

3.2.3 Adekvátnost častějšího využívání

Z výše uvedeného je tak očividné, že již dnes je trestní příkaz nadužíván svému účelu. Obávám se, že případné (i když třeba jen postupně) rozšiřování okruhu věcí, kde může být trestním příkazem rozhodnuto by mohlo znamenat, že časem se stane rozhodování trestním příkazem především v prvním stupni u okresních soudů základem a nařízení hlavního líčení by poté bylo výjimečným upozaděním postupem. Tato skutečnost by byla v přímém rozporu s naším pojetím trestního práva procesního, kdy hlavní líčení je považováno za jádro trestního řízení. Již současná právní úprava navíc vykazuje výše uvedené nedostatky. Bylo by tak na místě hovořit spíše o možnosti omezení věcí, kde lze trestním příkazem rozhodnout než o jejich potenciálním rozšiřování.

Současně však chápu, že je nutné trestnímu soudnictví ulehčit od některých skutkově a právně méně náročných věcí. K tomuto účelu se trestní příkaz při jeho správném využití jeví být ideálním prostředkem. Jsem tak pro zachování rozsahu trestních věcí, ve kterých může být trestním příkazem rozhodnuto, s tím, že je nutné legislativně vyřešit některé problematické aspekty, které jsem výše uvedl.

¹³² NOVÁK, Petr: *Trestní...*, s. 66.

¹³³ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních...*, s. 132.

¹³⁴ NOVÁK, Petr: *Trestní...*, s. 133.

3.3 Samosoudce u krajských soudů aneb změna či ne?

Většina soudní praxe vychází z toho, že před krajskými soudy *de lege lata* řízení před samosoudcem konat nelze.¹³⁵ V minulosti se však objevily také opačné názory¹³⁶ a některé krajské soudy současně začaly v trestních věcech v prvním stupni rozhodovat samosoudcem, a to u trestných činů u nichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let.¹³⁷ Rád bych se v této podkapitole nad touto otázkou pozastavil a zhodnotil tak, k jak rozsáhlému rozšíření příslušnosti samosoudce, tak má vlastně v důsledku návrhu zákona případně dojít.

Základem argumentace názorového proudu, který tvrdí, že samosoudce nemůže konat řízení před Krajským soudem je rozhodnutí 11/1999 Sb., kdy klíčová věta tohoto rozhodnutí říká, že: „*Nevyužije-li krajský soud jako soud prvního stupně možnost podle § 23 odst. 2 TrŘ postoupit vyloučenou věc okresnímu soudu, pak rozhoduje v senátě složeném ze soudce a dvou přísedících i ohledně trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.*“¹³⁸

Výše uvedené rozhodnutí však opačný názorový proud považuje za překonané tzv. velkou novelou TrŘ č. 265/2001 Sb., která nově koncipovala příslušnost okresních a krajských soudů a zařadila do věcné příslušnosti krajských soudů více trestných činů s horní hranicí trestní sazby, která nepřevyšuje pět let. Další podpůrné argumenty poté nalezneme zejména v odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích. V tomto odůvodnění došlo k výkladu § 31 odstavec 1 ZSS, který stanoví, že: „*Krajský soud rozhoduje v senátech. Samosoudci rozhodují v případech stanovených zákony o řízení před soudy.*“ Krajský soud v Českých Budějovicích se zde domnívá, že jelikož § 314a TrŘ nečiní rozdíl mezi soudem krajským a okresním, pak je jediné správné řešení. Takové, že v případě, kdy se před krajským soudem jako soudem prvního stupně koná řízení o trestném činu, jehož horní hranice trestní sazby nepřesahuje pět let, tak musí obligatorně rozhodovat samosoudce.¹³⁹ Toto rozhodnutí bylo potvrzeno Vrchním soudem v Praze, jakožto soudem odvolacím, který pak v odůvodnění připojil další argumenty. Podle Vrchního soudu v Praze nejsou právně složitější věci v prvním stupni svěřeny krajským soudům z důvodu nutnosti podílu laického prvku na rozhodování, ale z důvodu nutnosti vyšší zkušenosti a specializace soudců z povolání.¹⁴⁰ Výše uvedenou argumentaci obou soudů poté doplňují Prouza a Smejkal. Dle jejich názoru pak nejsou § 314a

¹³⁵ HERANOVÁ, Simona. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 231.

¹³⁶ Srov. např. PROUZA, Daniel. SMEJKAL, Petr. Několik poznámek k obsazení soudu v trestních věcech podle § 17 TRŘ. *Trestněprávní revue*, roč. 2007, č. 9, s. 262-265.

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3530-3544.

¹³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 9 To 152/97, publ. pod č. 11/1999 Sb. rozh. tr.

¹³⁹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 16 T 10/2007.

¹⁴⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 5 To 41/2008.

TrŘ a § 31 SSZ ve vzájemném rozporu, nekonkurují si a ani nejsou v poměru obecného a speciálního právního předpisu. Naopak se obě ustanovení doplňují. Na základě dikce zákona lze tedy podle nich logickým a gramatickým výkladem dovodit, že pokud je v prvním stupni věcně příslušný k řízení o trestném činu, jehož horní hranice trestu odnětí svobody nepřesahuje pět let, krajský soud, musí být obsazen jen a pouze samosoudcem.¹⁴¹

Výše uvedený souhrn argumentů se zdá na první pohled logický. Osobně se však domnívám, že de lege lata by samosoudce před krajskými soudy rozhodovat neměl. Na vrcholu hierarchie právních argumentů stojí argumenty objektivně teleologické.¹⁴² V první řadě je tedy třeba hledat smysl a účel daných ustanovení. To, že zákon de lege lata nestanoví výslovně příslušnost samosoudce pouze u okresních soudů, považuji za pouhou nedůslednost zákonodárce. Dle mého názoru jsou svěřeny určité trestné činy k projednání v prvním stupni krajskému soudu nejen z důvodu nutnosti větších zkušeností a specializace soudce z povolání, ale také právě z důvodu uplatnění pozitivních aspektů přisedících. Kde jinde, než právě u složitějších trestných činů by měla být například zvýšená kontrola ze strany veřejnosti? Věcí druhou však je, že zákonodárce dle mého názoru vychází z ideálního stavu a kvality přisedících. To, že o jejich valném přínosu tak nemůže být řeč bylo vysvětleno v kapitole druhé této práce.

Šámal v této věci dodává, že do budoucna by bylo vhodné tuto spornou otázku vyřešit buď rozhodnutím velkého senátu trestního kolegia, nebo stanoviskem Nejvyššího soudu.¹⁴³ V případě novely zákona, tak můžeme hovořit o bezrozporném přínosu v tom, že tato otázka bude postavena na jisto a nebude tak vyvolávat další neshody.

3.4 Dílčí závěr

V rámci kapitoly bylo vysvětleno, že samosoudce je v našem trestním procesu již tradičním institutem. Co se týče mnou položené otázky v úvodu práce, zda je vhodné, aby vzhledem ke zvláštnostem, které de lege lata právní úprava řízení před samosoudcem obsahuje, byla příslušnost samosoudce konat řízení rozšiřována na veškerá řízení u okresních soudů a na velkou část řízení před krajskými soudy jsem poté dospěl k názoru, že to vhodné je. Veškeré tyto odchylky od obecné právní úpravy směřují ke zjednodušení a zefektivnění řízení, a jelikož přisedící dnes dle mého názoru v řízení neplní svůj účel, tak toto řešení považuji za správné. Jak jsem však podotkl, tak ideálním stavem by podle mě bylo, kdyby před krajskými soudy v prvním stupni rozhodovali o zvláště závažných zločinech tři soudci profesionálové.

¹⁴¹ PROUZA, Daniel. SMEJKAL, Petr. Několik..., s. 262-265.

¹⁴² MELZER, Filip. *Metodologie nalézání...*, s. 205.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3530-3544.

Kontroverzním se také jeví to, že návrh zákona nijak nepočítá se změnou systematiky TrŘ a stále ponechává právní úpravu před samosoudcem v rámci zvláštních způsobů řízení.

Největší část kapitoly byla věnována trestnímu příkazu, jakožto nejvýznamnějšímu institutu a zvláštnosti, kterou samosoudce při řízení disponuje a rozhoduje jím tzv. od stolu. V rámci této části bylo zkoumáno, jak významnou roli hraje v trestním řízení trestní příkaz a zda je vhodné rozšířit jeho využití. Zde jsem dospěl k závěru, že trestní příkaz je velmi významným institutem, jelikož jím je pravomocně skončena přibližně polovina trestních věcí. Věnoval jsem se však i jeho problematickým aspektům, kde jsem také nastínil své představy ohledně jejich řešení. Po této analýze jsem dospěl k závěru, že s trestním příkazem, který je již nyní nadužíván svému účelu by se mělo zacházet velmi opatrně a nejsem pro rozšíření možností k jeho využití. Jsem tak pro zachování rozsahu věcí, kde může být trestním příkazem rozhodnuto, avšak de lege ferenda bych doporučoval přijmout mnou navrhané změny, které vyřeší jeho problematické aspekty. Trestnímu příkazu a návrhům de lege ferenda se budu věnovat ještě v kapitole čtvrté této práce.

Co se týče zamyšlení se nad otázkou, zda může de lege lata rozhodovat samosoudce v prvním stupni také před krajským soudem a o jak velkou změnu se v případě návrhu zákona tedy jedná. Vysvětlil jsem oba názorové proudy a s odvoláním na smysl a účel zákona zaujal postoj, že tato praxe de lege lata možná není.

4. Hodnocení připravované právní úpravy a návrhy de lege ferenda

4.1 Ke kvalitě návrhu zákona

Po výše uvedené hlubší analýze a rozboru jednotlivých institutů v předchozích kapitolách si troufám konstatovat, že v případě současného znění návrhu zákona se nedá hovořit o povedeném řešení. Ačkoliv oceňuji tendenci zákonodárce učinit něco se současným problematickým stavem, tak dle mého názoru nezvolil cestu správným směrem.

V prvé řadě návrh zákona nijak nezohledňuje právě ony problematické aspekty přisedících, které zapříčiňují jejich kritiku, ačkoliv si je zákonodárce bez pochyby uvědomuje, jelikož na některé z nich odkazuje v důvodové zprávě k návrhu zákona.¹⁴⁴ Návrh zákona z tohoto důvodu působí jakoby zákonodárce nad institutem přisedících lidově řečeno již „zlomil hůl,“ avšak poté již neměl dostatečnou odvahu (či politickou sílu) na to, aby přisedící z trestního řízení odstranil úplně. Zvolil pak tedy pouze dle mého názoru kompromisní řešení, kdy navrhuje pouze odstranit přisedící z účasti na některých trestních věcech bez dalšího.

Naprosto nelogické se potom jeví, že přisedící mají být odstraněni u méně právně a skutkově složitých řízení u okresních soudů, kde mají reálnou šanci případu více porozumět a zapojit se. Zákonodárce je však plánuje ponechat pouze v řízení před krajskými soudy v prvním stupni o skutkově a právně velmi náročných zvláště závažných zločinech, načež je stanovena výjimka ohledně tzv. majetkových a hospodářských zvláště závažných zločinů, kde zákonodárce očividně usoudil, že tato řízení jsou již pro přisedící příliš složitá a bude lepší, tak nezatěžovat soudce profesionála. Pokud zákonodárce plánuje odstraňování přisedících z trestního řízení z důvodů, že si uvědomuje jejich problematické aspekty a zátěž pro soudce z povolání a řízení obecně, tak proč plánuje zachovat přisedící v náročných řízeních, kde se tyto jejich negativa mohou projevit ještě výrazněji? O to více, když poté obratem vlastně přiznává, že přisedící nelze ponechat na všech takových řízeních, jelikož na některé již opravdu nestačí (majetkové a hospodářské zvláště závažné zločiny).

Zákonodárce se odvolává na nutnost přijetí jím navrhovaných změn s tím, že pokud přijaty nebudou, existující problémy přisedících budou přetrvávat, ne-li hůř, dále se prohlubovat.¹⁴⁵ Jelikož se zákonodárce nerozhodl žádným způsobem do návrhu zákona zakomponovat také změny problematických ustanovení přisedících a započít určitou reformu

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů. s. 13.

¹⁴⁵ „Tamtéž“ s. 14.

tohoto institutu, tak se obávám, že pokud bude současné znění přijato, tak problematický stav bude dále přetrvávat a za pár let se budeme muset touto otázkou znovu zabývat.

Je až tristní, že zákonodárce vůbec nebral v potaz vhodnost dopadů, které jsou v případě přijetí návrhu zákona zamýšleny. Ačkoliv má dojít k velkému rozšíření příslušnosti samosoudce konat řízení, tak tato skutečnost není v důvodové zprávě nijak reflektována a analyzována. Taktéž návrh zákona předpokládá změny ustanovení pouze v těch nejnужnějších případech, aby byl TrŘ v praxi dále použitelným. Zákonodárce se však očividně vůbec nezabýval účelem a zvláštnostmi řízení před samosoudcem a systematikou zákona.

Dále bych očekával, že pokud zákonodárce úmyslně plánuje s rozšířením samosoudcovských věcí také umožnit i častější využití institutu natolik významného jako je trestní příkaz, tak se touto problematikou důvodová zpráva k návrhu zákona bude hlouběji zabývat. Zde však nenalezneme jedinou zmínku o tom, proč je podle něj vhodné rozšiřovat také možnosti vydání trestního příkazu na řízení o veškerých přečinech, jak před okresním, tak před krajským soudem v prvním stupni. Zákonodárce, tak zde vůbec nebere v potaz, že již dnes je trestní příkaz nadužíván, a že i zde se vyskytují určité problematické aspekty, které by bylo vhodné legislativně upravit a nijak se s tímto argumentačně nevypořádává.

Lze tak uzavřít, že dle mého názoru není návrh zákona zdařilým. Působí na mě jako nedodělek, který byl narychlo vytvořen bez jakékoliv hlubší analýzy celkové problematiky. Je jistě chvályhodné, že zákonodárce se snaží vyslyšet prosby veřejnosti a v této oblasti podniknout určitou aktivitu. Doufám však, že v legislativním procesu dojde v návrhu zákona k mnoha změnám a budou také dovysvětleny záměry některých navrhovaných změn.

V následujících podkapitolách představím své návrhy de lege ferenda ohledně této problematiky.

4.2 Návrhy de lege ferenda týkající se obsazení soudů při rozhodování v prvním stupni

Cílem této kapitoly není pouhé hodnocení připravovaných změn, ale také snaha o nastínění vlastního řešení. Dle mého názoru se nabízejí dvě vhodné varianty, které závisejí na tom, zda dojde k určité reformě přisedících. Tato reforma by měla především spočívat ve zvýšení přílivu financí do této oblasti a v obecném zvyšování právního povědomí o možnosti vykonávat funkci přisedícího. V neposlední řadě je pak nutná novelizaci problematických ustanovení, tak jak jsem navrhoval v kapitole druhé této práce.

4.2.1 Varianta 1. – K reformám institutu přisedících dojde

Osobně si myslím, že institut přisedících je dnes překonán a snaha o jeho nezbytně nutnou reformu by byla příliš zdlouhavá a bolestivá. Současně nevidím žádnou politickou či společenskou tendenci, která by k tomuto cíli vedla. Netřeba připomínat, že očekávaný efekt těchto reforem by přinesl výsledky až v řádu několika let. Proto vnímám tuto variantu jako vysoce nepravděpodobnou.

Pokud by však přeci jen k těmto reformám došlo, poté mám za to, že přisedící by v trestním řízení měli nadále své opodstatnění. Přesto bych však účast těchto kvalifikovanějších přisedících omezil pouze na řízení v prvním stupni u krajských soudů. Zde jsou totiž projednávány skutkově a právně složitější případy, kde by tak přisedící mohli uplatnit veškeré své kvality a být více nápomocni soudci z povolání v těchto náročnějších řízeních. Zároveň by poté bylo potřeba méně přisedících než dnes a vytvořila by se tak mezi nimi větší konkurence, která by mohla vést k dalšímu zkvalitnění uchazečů o funkci. U okresních soudů by poté dle mého názoru měli rozhodovat ve všech případech pouze samosoudci, neboť se jedná o méně náročná řízení, kde již pomoci dalších osob není třeba.

4.2.2 Varianta 2. – K reformám institutu přisedících nedojde

V případě této druhé a dle mého názoru velmi pravděpodobné varianty, poté považuji za vhodné institut přisedících v trestním řízení plně odstranit, jelikož jejich pozitivní dopady na řízení jsou opravdu mizivé. Řízení v prvním stupni by tedy konal pouze samosoudce, a to u soudů okresních i krajských. Ideálním stavem by ovšem bylo, aby o skutkově a právně nejnáročnějších majetkových a hospodářských zvláště závažných zločinech v prvním stupni rozhodoval senát složený ze tří soudců profesionálu. Nedělám si však iluze, že tato možnost by byla z finančních důvodů reálná. Věřím, že samosoudce by veškerá řízení v prvním stupni zvládl, jelikož již dnes je vzhledem k neblahé kvalitě přisedících na věc prakticky sám.

Obávám se však, že zákonodárce v tomto případě půjde radši cestou méně kontroverzního postupného omezování přisedících bez dalšího. Obdobně, jak zamýšlí návrh zákona.

4.3 Návrhy de lege ferenda týkající se trestního příkazu

Jak jsem nastínil v podkapitole věnující se trestnímu příkazu, tak jsem ohledně rozšiřování okruhu věcí, kde může být trestním příkazem rozhodnuto zdrženlivý. Jednak z důvodu již dnešního nadužívání trestního příkazu, které dle mého názoru není v souladu

s jeho účelem a jednak z důvodu kolize se zásadními zásadami trestního práva procesního, které není možné upozadit pouze v důsledku upřednostnění zásady rychlosti řízení. V případě přijetí současného znění návrhu zákona, tak nepovažuji za vhodné rozšířit možnost rozhodnout trestním příkazem o veškerých přečinech. Při jakémkoliv rozšiřování samosoudcovských věcí bych zachoval současný stav, kdy může být samosoudcem trestní příkaz vydán pouze v řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let. Tuto podmínku bych následně zakomponoval do § 314e odstavec 1 TrŘ.

Nepovažuji za nutné opakovat zde mé návrhy de lege ferenda týkající se trestního příkazu, které jsem již uvedl v příslušné podkapitole, na kterou tedy tímto odkazuji.

Mimo tyto mé návrhy bych ještě doporučoval zvážit možnost zavedení nutnosti souhlasu státního zástupce s vydáním trestního příkazu, aby trestní příkaz nebyl v praxi ze strany samosoudce nadužíván a ten tedy neměl tendenci „zkoušet“, zda mu trestní příkaz ještě „projde“, nebo zda bude podán odpor a on bude následně muset nařizovat hlavní líčen a věci se dále zabývat.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce a zároveň hlavní výzkumnou otázkou bylo zhodnotit, zda je zamýšlené odstraňování laického prvku z trestního soudnictví v souvislosti s rozšířením trestních věcí, v nichž rozhoduje samosoudce tak, jak předpokládá návrh zákona vhodné a žádoucí.

První kapitola práce sloužila především k uvedení čtenáře do problematiky. Bylo zde popsáno a analyzováno obsazení soudů v trestních věcech *de lege lata*. Následně byla kapitola zaměřena na připravované legislativní změny a vysvětlení jejich dopadů na současnou právní úpravu v případě jejich přijetí. V rámci této kapitoly jsem dospěl k závěru, že návrh zákona v jeho současném znění vyvolává řadu nevyjasněných otázek, které ve svém souhrnu zakládají legitimitu hlavní výzkumné otázky této práce.

Druhá kapitola práce se věnovala problematice přisedících a kladla si za cíl především analyzovat nejzásadnější argumenty pro a proti jejich zachování v trestních senátech a následně odpovědět na otázku, zda lze říci, že některé z nich převažují. V rámci kapitoly bylo zjištěno, že institut přisedících vykazuje poměrně mnoho problematických aspektů, které není možné vyřešit pouhým omezením počtu věcí, ve kterých se přisedící podílejí na rozhodování. Naopak v případě argumentů svědčících pro zachování přisedících se poté jedná především o argumenty hodnotové. Zjistil jsem, že obě tyto skupiny argumentů se vzájemně podmiňují a ony problematické aspekty, které současný stav vykazuje, znemožňují naplnit výhody, které by mohl jinak prvek přisedících do trestního řízení vnést. Dospěl jsem poté k závěru, že za současného právního stavu tak dle mého názoru argumenty pro odstraňování přisedících z trestního řízení výrazně převyšují argumenty pro jejich zachování.

Následně byla v kapitole analyzována otázka, jaké jsou finanční aspekty laického prvku v trestním soudnictví. Zjistil jsem, že se jedná o oblast hrubě podfinancovanou, kde nedošlo ke změnám již mnoho let. Dospěl jsem poté k závěru, že pokud nebude ohodnocení přisedících alespoň důstojné, nikdy ke zkvalitnění uchazečů o funkci nedojde, a že možnosti ušetřených financí v důsledku dopadů přijetí návrhu zákona jsou v globálu natolik zanedbatelné, že tento faktor by tedy neměl hrát roli při rozhodování o tom, zda je přijetí návrhu zákona vhodné, či ne.

V kapitole nebyla opomenuta ani problematika přisedících a ústavního práva na zákonného soudce. Na začátku práce jsem si vymezil otázku, zda se právní úprava týkající se přisedících *de lege lata* v souladu s ústavním právem na zákonného soudce. Byla zde analyzována klíčová judikatura a zjistil jsem k závěru, že soudy jsou v této otázce příliš

benevolentní, kdy současný stav se vyznačuje netransparentností hraničící s libovůlí, z čehož plyne zvýšený prostor pro různá korupční jednání. Dospěl jsem tedy k názoru, že ačkoliv soudy nepovažují současný stav za vadný, tak de lege lata bych byl pro podrobnější zákonnou úpravu týkající se ustanovování přísedících do senátů.

Třetí kapitola této práce se poté zabývala institutem samosoudce v trestním řízení. V úvodu práce jsem si položil otázku, zda je vzhledem ke zvláštnostem, které de lege lata právní úprava řízení před samosoudcem obsahuje vhodné, aby byla příslušnost samosoudce konat řízení rozšířena na veškerá řízení u okresních soudů a na některá řízení před krajskými soudy. Po provedené analýze jsem dospěl k závěru, že to vhodné je, jelikož veškeré tyto odchylky od obecné právní úpravy směřují ke zjednodušení a zefektivnění řízení, a jelikož přísedící dnes dle mého názoru v řízení neplní svůj účel, tak toto řešení považuji za správné.

Další část kapitoly byla věnována trestnímu příkazu, jakožto nejvýznamnějšímu institutu a zvláštnosti, kterou samosoudce při řízení disponuje. Co se týče mnou v úvodu práce položené otázky, jak významnou roli hraje v trestním řízení trestní příkaz a zda je vhodné rozšířit jeho využití jsem dospěl k následujícím závěrům. Trestní příkaz v trestním řízení velmi významnou roli, kdy tímto způsobem je rozhodována a pravomocně skončena přibližně polovina všech trestních věcí. S trestním příkazem, který je již nyní nadužíván svému účelu by se tak mělo zacházet velmi opatrně a nejsem pro rozšíření možností jeho využití. Dospěl jsem tak k závěru, že je vhodné zachování rozsahu věcí, kde může být trestním příkazem rozhodnuto, avšak de lege ferenda by bylo vhodné přijmout určité změny, které vyřeší problematické aspekty tohoto institutu.

V závěru kapitoly následovalo krátké zamyšlení se nad především teoreticky spornou otázkou, zda může de lege lata rozhodovat samosoudce v prvním stupni také před krajským soudem a o jak velkou změnu se v případě návrhu zákona tedy jedná. Byly zde vysvětleny postoje obou názorových proudů a s odvoláním na výklad smyslem a účelem zákona jsem zaujal postoj, že tato praxe de lege lata možná není.

Čtvrtá a závěrečná kapitola nabídla čtenáři zprvu celkové hodnocení návrhu zákona na základě poznatků, které jsem v průběhu psaní práce získal. Vysvětlil jsem zde, proč si myslím, že návrh zákona není povedeným řešením. Poukázal jsem na to, že návrh zákona nijak nezohledňuje ony problematické aspekty přísedících, dále je nelogický a s největší pravděpodobností se nikdo nezamýšlel nad vhodností připravovaných změn a dopadů. Působí tak poté jako narychlo připravovaný nedodělek.

Dále kapitola obsahovala mé vlastní návrhy de lege ferenda týkající se problematiky obsazení soudů při rozhodování v prvním stupni. Nabídl jsem zde čtenáři dvě varianty, jakým způsobem by se de lege ferenda mohla daná právní úprava vyvíjet.

První variantu jsem podmínil tím, že dojde k určitým reformám institutu přisedících a ti poté budou mít v trestním řízení své opodstatnění. Dospěl jsem k názoru, že i přesto bych však účast těchto kvalifikovanějších přisedících omezil pouze na řízení v prvním stupni u krajských soudů. V těchto řízeních jsou obecně projednávány skutkově a právně složitější případy, kde by tak přisedící mohli uplatnit veškeré své kvality a být v těchto náročnějších řízeních více nápomocni soudci z povolání. U okresních soudů by poté měli rozhodovat ve všech případech pouze samosoudci, neboť se jedná o méně náročná řízení, kde již pomoci dalších osob není třeba.

Druhá varianta byla poté podmíněna tím, že k žádné reformě přisedících nedojde a bude tedy zachován jejich současný stav. Zde jsem dospěl k závěru, že tato varianta je výrazně pravděpodobnější a v takovém případě poté považuji poté za vhodné institut přisedících v trestním řízení plně odstranit, jelikož jejich pozitivní dopady na řízení jsou opravdu mizivé. Řízení v prvním stupni by tedy konal pouze samosoudce, a to u soudů okresních i krajských. Věřím, že samosoudce by veškerá řízení v prvním stupni konat zvládl, jelikož již dnes je vzhledem k neblahé kvalitě přisedících na věc prakticky sám.

Jelikož oba tyto mé návrhy ve svém důsledku směřují k rozšíření trestních věcí, ve kterých rozhoduje samosoudce, tak závěrečná část návrhů de lege ferenda byla věnována trestnímu příkazu. Bylo zde vysvětleno, z jakých důvodů jsem vůči častějšímu rozhodování trestním příkazem zdrženlivý a proč nepovažuji za vhodné rozšířit možnost rozhodovat trestním příkazem o veškerých přečinech. Následně jsem zde navrhl, aby při jakémkoliv rozšiřování samosoudcovských věcí byl zachován současný stav, kdy může být samosoudcem trestní příkaz vydán pouze v řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let.

Co se týče hlavní výzkumné otázky této diplomové práce, mohu tedy konstatovat:

Za předpokladu, že nedojde k rozsáhlým reformám institutu přisedících je zamýšlené odstraňování laického prvku z trestního soudnictví v souvislosti s rozšířením trestních věcí, v nichž rozhoduje samosoudce vhodné a žádoucí. Avšak zdaleka ne způsobem a rozsahem, jakým to zamýšlí návrh zákona, který lze považovat za velmi nezdařilý.

Bude tak zajímavé sledovat, jakým způsobem se bude návrh zákona v legislativním procesu vyvíjet a zda dojde k alespoň nějaké z mnou požadovaných změn.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 952 s.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, 944 s.
3. JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2023, 592 s.
4. KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s.
5. LAJSEK, Vladimír. *Přisedící a laický prvek v justici*. Praha: Leges, 2020, 182 s.
6. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.
7. NOVÁK, Petr. *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, 140 s.
8. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1056 s.
9. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2024, 464 s.
10. ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Nezávislost soudní moci. Ústavní základy soudní a soudcovské nezávislosti aneb aby nikdo nemusel útočit z kopce*. Praha: Leges, 2020, 172 s.
11. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: MU, 1993, 66 s.

Komentáře

12. DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 2552 s.
13. GRYGAR, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: včetně tzv. generátoru náhodného přidělování a GDPR. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 600 s.
14. HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1456 s.
15. KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, 454 s.
16. KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, 1664 s.

17. RYCHETSKÝ, Pavel a kol. Ústava České republiky. Komentář. Praha. Wolters Kluwer, 2015, 1224 s.
18. SLÁDEČEK, Vladimír a kol. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1320 s.
19. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s.
20. ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech a soudcích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, 272 s.

Články v odborných časopisech a příspěvky ve sborníku

21. KOUDELKA, Zdeněk. Přisedící a právo na zákonného soudce. Právo a bezpečnost, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 119-131.
22. LAJSEK, Vladimír. Přisedící a zásada zákonného soudce v českém právním řádu. Právník. roč. 2019. č. 11, s. 1031-1045.
23. ODEHNALOVÁ, Jana. Laický prvek v trestním procesu a některé ústavněprávní aspekty. Právní rozhledy, roč. 2011, č. 14, s. 516-519.
24. POLÁK, Pravoslav. Pseudoreforma senátního rozhodování. Trestněprávní revue, roč. 2011, č. 3, s. 84–86.
25. PROUZA, Daniel. HÁJEK, Michal. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne? Trestněprávní revue, roč. 2010, č.7, s. 201-208.
26. PROUZA, Daniel. SMEJKAL, Petr. Několik poznámek k obsazení soudu v trestních věcech podle § 17 TRŘ. Trestněprávní revue, roč. 2007, č. 9, s. 262-265.
27. ŠČERBA, Filip. Budoucnost zapojení laického prvku do rozhodování trestních věcí. In: Dny práva 2016: Část X. Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky. Brno: Masarykova Univerzita, 2017, s. 234-245.
28. ŠČERBA, Filip: Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. Státní zastupitelství, 2021, č. 3, s. 16.
29. ŠÍP, Josef. Právo na zákonného soudce při přidělování přisedících (ve světle nedávného rozhodnutí II. ÚS 2430/15). Právo a bezpečnost, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 109-118.
30. VANTUCH, Pavel. Je vhodné zrušit přisedící v trestních věcech u okresních soudů?. Trestní právo, 2011, roč. 16, č. 7–8, s. 14–20.

Judikatura

31. Rozsudek senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 10. 2010, DMD GROUP, a. s. proti Slovensku, č. 19334/03.
32. Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 2430/15.
33. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2029, sp. zn. 30 Cdo 1711/2017.
34. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 468/2014-82.
35. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016.
36. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 9 To 152/97, publ. pod č. 11/1999 Sb. rozh. tr.
37. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 5 To 41/2008.
38. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 16 T 10/2007.

Právní předpisy a související dokumenty

39. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
40. Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústavní zákon ze dne 9. května 1948, Ústava Československé republiky.
41. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
42. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
43. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.
44. Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.
45. Zákon č. 319/1948 Sb., Zákon o zlidovění soudnictví.
46. Vyhláška MSČR č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přísedícího, ve znění pozdějších předpisů.
47. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Internetové zdroje

48. GŘIVNA, Tomáš. *Zásada rychlosti řízení by neměla převážit nad zásadami trestního řízení* [online]. epravo.cz, 21. prosince 2015 [cit. 1. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/zasada-rychlosti-by-nemela-prevazit-nad-ostatnimi-zasadami-trestniho-rizeni-99963.html>.
49. FREMR, Robert. *Robert Fremr: Nenastal čas odtajnit hlasování soudců?* [online]. jinepravo.blogspot.com, 14. ledna 2010 [cit. 1. dubna 2024]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2010/01/robert-fremr-nenastal-cas-odtajnit.html>.
50. PASEKOVÁ, Eva. *Více peněz na oběd? Pelikán se pokusí vyjednat 50 Kč navíc pro přisedící soudů* [online]. ceska-justice.cz, 21. ledna 2018 [cit. 3. února 2024]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/vice-penez-obed-pelikan-se-pokusi-vyjednat-50-kc-navic-prisedici-soudu/>.
51. Pořad České televize. *Spravedlivý stát* [online]. Pořad Otázky Václava Moravce, 17.9. 2023, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/223411030500917/>.
52. Rekodifikace trestního práva procesního. *Nový trestní řád – stav k 14. 10. 2022* [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.
53. *Ukazatele rozpočtu příjmů a výdajů kapitoly 336 – Ministerstvo spravedlnosti* [online]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/schvaleny-rozpocet>.
54. VÝBORNÝ, Marek. *Sedm korun na účtu. Soudy jsou bez peněz, přestávají platit znalcům i advokátům* [online]. archiv.hn.cz, 24. srpna 2023 [cit. 1. února 2024]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67236660-sedm-korun-na-uctu-soudy-jsou-bez-penez-prestavaji-platit-znalcum-i-advokatum>.
55. *Vypořádání připomínek k materiálu s názvem: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů. stav k 26. 9. 2023* [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCT8FY5AQ/ALBSCVWFW9DK>.

Cizojazyčné zdroje

56. BROW, Darryl K., TURNER, Jenia I., WEISSER, Bettina. *The Oxford handbook of criminal process*. New York: Oxford University Press, 2019, 1072 s.
57. DIESEN, Christian. *The advantages and disadvantages of lay judges from a Swedish perspective. Revue internationale de droit pénal*, roč. 72, č. 1-2, 2001, 355-363 s. [online].

Dostupné z: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-355.htm>.

58. MACHURA, Stefan. Civil Justice: Lay Judges in the EU Countries. *Oñati Socio-legal Series*, 2016, roč. 6, č. 2, 20 s.
59. PERRON, Walter. Lay participation in Germany. *Revue internationale de droit pénal*, roč. 72, č. 1-2, 2001, 181-195 s. [online]. Dostupné na: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-181.htm>.
60. SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. Zákon ze dne 19. dubna 1972, Deutsches Richtergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom (BGBl. I S. 713). [online]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/drigr/BJNR016650961.html>.

Ostatní zdroje

61. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., (zákon o soudech a soudcích) a o změně dalších předpisů.
62. HERŠ, Michal. *Řízení před samosoudcem*. Praha, 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta právnická. Vedoucí práce Jiří Říha. 90 s.
63. TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana a kol. *Pocita Jiřímu Jelínkovi*. Praha: Leges, 2020, 500 s.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou vhodnosti připravovaného návrhu zákona, který směřuje k odstraňování přísedících z trestního řízení a rozšíření okruhu trestních věcí, ve kterých rozhoduje samosoudce. Diplomová práce tedy představuje instituty přísedících, samosoudce v trestním řízení a trestní příkaz, jelikož se jedná o nejvýznamnější prostředek, kterým samosoudce v řízení disponuje. Jádrem práce je analýza současného znění právní úpravy těchto institutů a také analýza jejich problematických aspektů. Celá práce obsahuje návrhy de lege ferenda. Závěr práce se věnuje hodnocení návrhu právní úpravy na základě získaných poznatků a dalším návrhům de lege ferenda ohledně obsazení trestních soudů při rozhodování v prvním stupni.

Abstract

This thesis deals with the issue of the appropriateness of the forthcoming amendment to the law, which aims to remove lay judges from criminal proceedings and expand the range of criminal cases in which a single judge decides. The thesis introduces the institutes of the lay judges, the single judge in criminal proceedings and also the criminal warrant, as it is the most important means at the disposal of the single judge in the proceedings. The core of the thesis is an analysis of the current legal regulation of these institutes and also an analysis of their problematic aspects. The whole thesis contains *de lege ferenda* proposals. The thesis concludes with an evaluation of the draft legislation on the basis of the obtained knowledge and further *de lege ferenda* proposals regarding the composition of judicial panels when deciding in the first instance.

Klíčová slova

Soudce, senát, přisedící, samosoudce, trestní příkaz.

Keywords

Judge, judicial panel, lay judge, single judge, criminal warrant.